

Nr 3 • 1999 • årgång 23 • 50 kr

www.sydasien.m.se

sydasien

Tidskrift om Indien, Sri Lanka, Pakistan, Bangladesh, Afghanistan, Nepal, Bhutan och Maldiverna

**Turbanen mer än
religiös symbol**

**Pacifist beslutade
om kärnvapenprov**

**Sofia återfann sina
rötter i Bangladesh**

**Utdrag ur Palagummi
Sainaths bok**

Var den galne chaufförens turban rosa?

Han var sikh, han var busschaufför och han var fullständigt galen. Den väldiga turbanen guppade upp och ned medan han med dödsförakt rattade sin buss mellan Dehra Dun och Rishikesh. Varför sakta in vid ett hål i vägen? Varför bry sig om en bortspolad vägbro? "Trust God" väste en av mina medpassagerare nervöst då bussen körde ner på en flodbädd. Sikhen forcerade vattenmassorna och snart var vi över och på vägen igen. I full fart.

Jag minns inte riktigt hur chaufförens turban såg ut. I **Kristina Myrvolds** artikel om sikhtributet No 1 beskrivs hur färg, virning och storlek kan säga något om turbanbäraren. Var busschaufförens turban rosa, ja då kanske han var på väg att gifta sig, en förklaring till hans brådska? Kristina Myrvold, som länge studerat sikhismen, berättar även om en turbanlös sikh, den karismatiska **Bibi Jagir Kaur**, sikhernas första kvinnliga ledare.

Sofia Nordgren är en ung kvinna som i det här numret berättar om en resa av det ovanligare slaget. Hon har besökt sitt födelseland Bangladesh varifrån hon adopterades till Sverige då hon var 2,5 år gammal. 25 år gammal reste hon tillbaka för att leta efter sina biologiska rötter. Hon fann mer än vad hon hade vågat hoppas på.

En annan kvinna som letat rötter – dock inte av biologiskt slag – i Sydasien är **Savitri Devi**, av nynazister ibland kallad "Hitlers egen guru". Den Frankrikefödda kvinnan beundrade det indiska kastsystemets rashierarki som gjort att brahminerna kunnat behålla sin rasmässiga renhet. Ett föredöme för det Tredje riket, enligt Savitri som nu ägnats en biografi, recenserad av **Pär Jansson**.

I det här numret uppmärksammar vi också en annan bok:

"Alla älskar en rejäl torka" av den indiske journalisten **Palagummi Sainath**. Han har samlat en serie reportage från de fattigaste landsbygdsdistrikten i Indien dit han sedan återvänt för att se utvecklingen, eller snarare den bristande utvecklingen. Vi publicerar ett utdrag ur hans bok.

Trevlig läsning – med eller utan turban!

Katarina Sandström Blyme

SYDASIEN HITTAR...

July 1999 - January 2000

Hurst

New books and select backlist

History, politics,
sociology and religion

...Hurst & Companys eminenta bokförlag i England, som försett oss här på SYDASIEN med många förträffliga böcker om Indien, Pakistan och Sri Lanka. Bland de böcker som kommit de senaste åren kan nämnas **Christophe Jaffrelots** *The Hindu Nationalist Movement and Indian politics* 1996, **William Malleys** antologi *Fundamentalism Reborn? Afghanistan and the Taliban* 1998 samt **Emma Tarlots** prisbelönta bok om den indiska klädedräkten – *Clothing Matters. Dress and Identity in India* 1996.

Det senaste tillskottet i förlagets ambitiösa utgivning är en bok av den brittiske historikern **Ian Talbot**, som under titeln *Pakistan. A modern History* som på 432 sidor går igenom det moderna Pakistans historia, från självständigheten 1947 och ända fram tills dagens stormiga politik med **Nawaz Sharif** i spetsen. Talbot går grundligt och pedagogiskt igenom de många motsättningar som präglar landet – religiösa, sociala, språkliga – som gång på gång hotar den sköra nationella identiteten, inte minst märkbart efter det katastrofala kriget 1971 då Östpakistan frigjorde sig det punjabidominerade Västpakistan.

Boken går att beställa genom SYDASIEN. Sätt in 250 kronor på vårt postgiro 79 54 96-9, ange att betalningen avser Talbots bok.

Nästa sommar räknar Hursts sedan med att släppa Christophe Jaffrelots nya bok. Medan Jaffrelot i sin förra bok analyserade den framväxande hindufundamentalismen håller han just nu på att forska intensivt kring hur kastsystemet ironiskt nog fått sin roll förstärkt i dagens indiska samhälle, inte minst till följd av de lägre kastgruppernas politiska mobilisering. Boken som kommer ska heta *India's Silent Revolution. The Rise of the Lower Castes*.

Hursts förlag kommer man enklast i kontakt med via Internet: www.hurstpub.co.uk/

Lars Eklund

INNEHÅLL I NR 3/99:

Sofia fann sina rötter i Bangladesh	3
Freder dröjer i Chittagong Hill Tracts, Erik Sandberg och Charlotte Fagerlund om kidnappningar och bosättare	7
Rashida är död, fortsatta människor- rättsövergrepp i Bangladesh	10
Möte med George Fernandes – pacifistisk försvarsminister	11
Läkare mot kärnvapen väjade till Indiens och Pakistans ledare	12
Bo Gunnarsson om Kargil-krigets förödande konsekvenser för Islamabad	13
Amanullah Khan intervjuad	15
Boforskanonerna spelade positiv roll i Kargil. "Fel stoppa svensk export"	16
Mats Wingborg om Lok Jumbish. Biståndsprojektet Sverige drog sig ur	17
Allsvenska cricketfinalen avgjord	19

Hatten av för turbanen! Kristina Myrvold om sikhernas huvudbonad	20
Sikher valde kvinnlig ledare	24
Ajit Roy om Kargil-kriget	25
SRI LANKA	
Massgraven i Chemmani öppnas	26
Cope-projektet avslutas	28
Tamilsk fredskämpe mördad	28
Kriget ökar självmorden	29
Sainath ger röst åt Indiens fattiga	30
Talat Hussain om Kashmir efter Kargil: Fredsdrömmen punkterad	32
Bhangra – punjabisk punkrock på ReOrient-festivalen i Stockholm	33
När svenska fioler mötte indiska tablas	34
Recensioner:	
Pakistansk litteraturantologi	35
Nazistkvinnan svärmade för Indien	36
Tipu Sutan – inte bara en despot	37
Notiser från Sydasien	38
Indiska Gudar: Chamunda	40

Omslagsbilden visar turbantygshandlaren *Satinderjit Singh* i sin välförsedda butik i Amritsars basarkvarter.

FOTO: KRISTINA MYRVOLD

SYDASIEN, BOX 1142, 221 05 LUND

Besöksadress: Råbygatan 5 B, 223 61 Lund (Eklund)
Telefon och fax: 046-13 35 68
E-mail: info@sydasien.m.se
Internet: <http://www.sydasien.m.se>
Utgivare: Tidskriftsföreningen SYDASIEN
Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Tidskriftsredaktör: Lars Eklund
Redaktion för detta nummer: Lars Eklund och
Katarina Sandström Blyme
Tryck: Luleå Grafiska 1999
Prenumerantregister: Nätverkstaden Väst,
031-24 86 00, ekonomitjanst@nätverkstan.net
ISSN: 0282-0463
Prenumeration: Medlemskap i tidskriftsföreningen

SYDASIEN, inkl fyra nummer av tidningen (ett år) kostar för privatpersoner i Sverige 200 kr.
Prenumeration för institutioner och bibliotek 250 kr.
Övriga Norden (B-post) 285 kr, övriga Europa (B-post) 315 kr, utom-Europa (A-post) 350 kr.
Lösnummerpris: 50 kr
Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN.
Nästa nummer utkommer i december.
Manusstopp: 10 november 1999
Tidskriftsföreningen SYDASIEN har som mål att sprida information om situationen i södra Asien. Föreningen stödjer de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området. Föreningen är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien såväl som i Sverige.

Soldaterna ännu kvar

Regeringen skyller på terrorister för att slippa förverkliga fredsavtal

I december 1997 undertecknades ett fredsavtal som skulle ge Chittagongs bergstrakter i Bangladesh regionalt självstyre i utbyte mot att den separatistiska gerillan lämnade in sina vapen. Gerillan lämnade in vapnen i början av 1998. Men när det gäller självstyret har utvecklingen gått trögt, rapporterar Erik Sandberg och Charlotte Fagerlund.

I slutet av april sköt polisen skarpa skott mot deltagarna vid ett politiskt möte i Khagrachari, i norra Chittagongs bergstrakter. UPDF, bergsfolkens nya parti som är motståndare till fredsfördraget, skulle hålla partikongress. Polisen befara- de bråk mellan UPDF och JSS, det parti bland bergsfolken som ligger bakom freds- fördraget, och drog i sista stund tillbaka tillståndet för UPDF:s kongress. När parti- et ändå höll möte, öppnade polisen eld. Två unga män dödades omedelbart och åtmin- ston 50 fick skottskador.

Redan innan freden, i 1989 års författ- ningsreform, fick bergstrakterna tre folk- valda distriktsråd. Men den verkliga mak- ten i området fortsatte ligga i händerna på regeringens styresmän, guvernörerna. Och så är det än idag. **Shah Alam** är guvernör för det norra distriktet i bergstrakterna och han är bekymrad över situationen.

– Vi hade fred ett tag. Direkt efter freds- fördraget var det lugnt och fredligt i områ- det. Men sen kom våldet tillbaka. Det är nya grupper som står för terrorn. Motstån- dare till fredsfördraget som kidnappar människor och håller dem fångna ute i djungel. Det har blivit farligt för folk att gå ut i djungeln. Precis som förr, när gerillan var aktiv.

I december 1997 undertecknades freden som skulle ge Chittagongs bergstrakter re- gionalt självstyre mot att den separatistiska gerillan lämnade in sina vapen. Gerillan lämnade in vapnen i början av 1998. När det gäller självstyret har utvecklingen gått mera trögt.

Bara tio militärbaser borta

Enligt fredsfördraget skulle militären läm- na Chittagongs bergstrakter och de icke permanenta baserna, som bevakar landsvä- garna, floderna och varje marknadsplats och större samhälle, skulle avvecklas. Ett och ett halvt år efter fredsfördraget har ba-

Fredsavtalet mellan bangladeshiska regeringen och Shanti Bahini-gerillan har ännu inte påverkat flyktingarnas liv nämnvärt. Mor och son i flyktinglägret Digninala.

ra tio av de 800 baserna avvecklats och de senaste månaderna har militären varit mer aktiv i området än på flera år. Trupptran- sporter har åter blivit en daglig syn på vä- garna.

Myndigheterna förklarar militärens fortsatta närvaro med terroristhotet, vålds- dåd från motståndarna till fredsfördraget.

Veckorna efter dödsskjutningarna i Khagrachari patrullerade militären gatorna och runt om i bergstrakterna arresterades

hundratals sympatisörer till UPDF.

Sedan fredsfördraget mellan regeringen och urbefolkningens gerilla har urbefolk- ningen varit splittrad i två grupper, de som stöder fredsfördraget och de som är emot. Politiken i Chittagongs bergstrakter prä- gas av bråk mellan gerillans parti JSS och oppositionspartiet UPDF. **Proshit Bikash Kisha** är partiledare för UPDF. Rykten sä- ger att JSS har en dödslista på 21 politiska motståndare. Proshit Bikash Kishas namn

står överst. Även regeringen vill åt honom och har utfärdat en arresteringsorder. Han har inte satt sin fot i bergstrakterna på många år och flyttar ständigt mellan olika adresser i Dhaka.

– Tidigare, under kriget, fick JSS vara syndabock, säger Proshit Bikash Kisha. Nu är det vi som får ta emot alla anklagelser om kidnappningar och sånt. JSS lyckades förhandla fram en allmän amnesti för JSS-folk, i fredsfördraget. Men den berör inte oss. Många av våra medlemmar har fängslats på falska grunder och vi har tvingats gå under jorden.

Ett mindre antal aktivister inom UPDF har också "försunnit" från sina hem och några av dem har hittats mördade.

UPDF förespråkar fortsatt kamp för självständighet. Kritiken mot fredsfördraget handlar om att distriktsråden och det nya regionrådet inte får någon verklig makt eftersom de inte har något inflytande över förvaltningen i området.

Kärnfrågan tas inte upp

Dessutom tar inte fredsfördraget upp själva kärnfrågan i konflikten, anser UPDF. Nämligen problemet med de 400 000 människor från slättlandet som flyttat upp till bergstrakterna genom statliga bosätarkampanjer under 1980-talet. Gerillan säger sig ha fått muntliga garantier från regeringen, att bosättarna ska återflytta till slättlandet, men UPDF vill se det löftet som en skriven paragraf i fördraget.

Sedan fredsfördraget undertecknades i december 1997 har tolv fall av kidnappningar rapporterats i Chittagongs bergstrakter. Myndigheterna varnar allmänheten för att ta för stora risker och folk uppmanas att inte röra sig på egen hand i djungeln. Ändå har ingen av de rapporterade kidnappningarna drabbat någon ur allmänheten, utan det har varit frågan om interna uppgörelser mellan politiska grupper, och de drabbade har varit unga politiska aktivister.

Regeringen i Bangladesh har ett eget intresse av att framställa situationen i Chittagongs bergstrakter som oroligt. Regeringens politiska motståndare i parlamentet BNP, Bangladesh Nationalist Party, har hela tiden kallat fredsfördraget en "utförsäljning av fosterlandet" och varje steg av förverkligande av fördraget leder till inrikespolitisk strid där oppositionen plockar populistiska poäng hos majoritetsbefolkningen.

Ju närmare parlamentsvalet år 2000 kommer desto mindre gör regeringen för att ta tag i de känsliga delarna av fredsfördraget. Genom att framhålla kidnappningar och terroristhot kan regeringen, inför folket i Chittagongs bergstrakter, motivera varför fredsprocessen avstannat och varför militären inte drar sig tillbaka.

**Erik Sandberg
Charlotte Fagerlund**

Kidnappningar medel i den politiska kampen

Några skogshuggare hade gett sig ut i djungeln. Det var nära Alu Tila, Potatisberget, som avtecknar sig brant och väldigt, högre än de andra kullarna i trakten. De skulle samla ved, för att sälja på marknaden. I en oländig sluttning hittade skogshuggarna kropparna av två unga män. Det här var onsdagen den tolfte februari. När de döda senare på dagen identifierats som **Koroka Chakma** och **Horendu Chakma** hade deras familjer inte sett dem på nio dagar.

Koroka och Horendu var vänner sedan barndomen. De hade på onsdagkvällen veckan innan gått ner till landsvägen borta vid tegelbruket för att dricka te. En av gästerna på tehuset berättade senare att Koroka och Horendu hade följt med en man därifrån. Det var sista gången någon såg dem vid liv.

Koroka blev bara 18 år och var motståndare till fredsfördraget, precis som Horendu. Han hade haft olika ströjobb nere i Chittagong men återvänt till sin hemby i bergen. Den statliga fabriken hade gett honom sparken när han olovligt tagit semester för att besöka sin brors bröllop.

– Dagen efter försvinnandet fick jag det bekräftat från byns ordförande, säger Korokas far. Att min son var borta och sannolikt kidnappad. Innan dess hade jag hört en massa olika rykten från folk. Så jag gick till polisen och anmälde att min son var försvunnen men de erbjöd mig ingen hjälp. Det enda du kan göra är att ge dig ut och leta själv, sade de till mig... Efter nio dagar hörde jag av polisen igen, då kom de för att överlämna Korokas kropp.

Koroka och Horendu var båda aktiva i United Peoples Democratic Front (UPDF), det nybildade partiet som vänder sig emot

fredsfördraget och förespråkar fortsatt kamp för självständighet. De flesta i byn är av samma åsikt. Korokas far tror att mördarna kommer från någon av de angränsande byarna i söder och att dådet var planerat.

– Det är ju polisens sak att utreda vem som mördat min son, men jag misstänker, att det är någon, som inte delade hans politiska uppfattning. Det har varit liknande fall på senare tid i andra delar av bergstrakterna. Dessutom har jag hört att polisen har tagit in några för förhör, från en grupp som stödjer fredsfördraget.

Annars vet han inget om utredningen och tvivlar på att polisen är intresserad av att få tag i dem, som ligger bakom mordet. Det har redan gått två månader sedan Koroka och Horendu hittades i djungeln.

Landsvägen byggdes för mindre än tio år sedan. En halv mil söderut från byarna i Gamaridala och tegelbruket där Koroka och Horendu försvann ligger en marknadsplats som heter Maichari. På lördagar är det lika trångt med folk som med butiker. I skuggan under markiser och snedtak samlas kunder från hela trakten, men samhället har också en bofast befolkning. Både bengaler och bergsfolk. **Noyan Moni Chakma** är tjugofyra år och läser i vanliga fall statskunskap på college men har inte vågat lämna bostaden på ett tag.

– Det är snart fem veckor sedan nu. Jag och en studiekamrat hade gått ut ur byn för att hälsa på några släktingar till mig. De bor i en bondby norrut, men vi kom aldrig längre än till östra Gamaridala. Där blev vi omringade av folk från UPDF. Jag kände igen dem, vi har gått i samma skola och de är motståndare till fredsfördraget. Nu var de mycket hotfulla och trängde ihop sig

Bosättningspolitiken gick ut över

Chittagong Hill Tracts ligger på gränsen till Burma/Myanmar och de indiska delstaterna Mizoram och Tripura. Området skiljer sig avsevärt från resten av Bangladesh.

Medan övriga landet är ett tätbefolkat deltalandskap, en slätt som varje år hotas av översvämning, är Chittagongs bergstrakter småkuperat och höglänt. En svårforcerad terräng av branta kullar som fram tills för två generationer sedan var täckt av tropisk djungel.

Bergstrakterna är Bangladeshs glesbygd. Här bor en miljon människor och befolkningstätheten är bara en sjättedel av riksgenomsnittet. Dubbelt så tätt som genomsnittet i Europa.

1971 utropades en ny stat. Invånarna i Bangladesh, bengalernas land, förklarade sig självständiga från Pakistan. Bengalerna utgjorde nära 90 procent av befolkningen i det nya landet men det fanns områden där de var i minoritet.

I Chittagongs bergstrakter dominerade då ännu urbefolkningen. Bara var tionde invånare var bengal. Resten tillhörde något av bergsfolken. Men i dag är nära hälften bengaler. 400 000 människor flyttade in från slättlandskapen under 1970- och 1980-talet, de flesta i samband med statliga bosättningskampanjer för att lösa problemen med överbefolkning och jordlöshet i resten av landet.

Det är lätt att se på utseendet vem som

Gummibehållare ligger på tork utanför ett hus vid Bukaliområdets gummiplantage Nr 1.

runt oss. De ville veta vad vi tyckte om fredsfördraget och så frågade de hur mycket pengar vi tog emot från regeringen för att stödja fördraget.

– De hade utrustat sig med långa knivar och hade hembyggda skjutvapen i händerna. De slog mig med knytnävarna och brände mig på armarna med en cigarett och sade åt mig att tala om, vilka som haft ihjäl deras kamrater, de där båda killarna som hittats döda vid Alu Tila.

Noyan Moni Chakma är politiskt aktiv och stödjer JSS och fredsfördraget.

– Jag sade att jag inte visste vem som dödat deras kamrater men kidnapparna höll oss kvar i tre dagar innan något hände. Då hade de tagit med sig våra föräldrar ut i djungeln för att låta dem höra villkoren för vår frigivning.

Två dagar senare släpptes Noyan och hans kamrat. Villkoren var, att de inte arbetar politiskt, inte träffar varandra eller någon annan av sina kamrater utan bor hos sina föräldrar och överhuvudtaget inte lämnar hembyarna på sex månader. I annat fall måste föräldrarna betala 20 000 taka till UPDF.

Kidnappningar är det stora samtalsämnet i Chittagongs bergstrakter och myndigheterna kallar det en terrorvåg och pratar om att freden är hotad. Men fastän Noyan Moni Chakma kan peka ut gärningsmännen, så har ingen åtalats för kidnappningen av honom och hans kamrat.

**Erik Sandberg
Charlotte Fagerlund**
text och foto

Politiska partier i Chittagong Hill Tracts

□ JSS Jana Sanghati Samiti – De förenade folkens parti. Politisk gren av urbefolkningens gerilla, Shanti Bahini, som i december 1997 slöt fred med regeringen efter 22 års väpnad kamp för självstyre i Chittagongs bergstrakter

□ UPDF – United Peoples Democratic Front. Parti bland urbefolkningen som motsätter sig fredsfördraget. Partiet bildades 1998 utav medlemmar i Bergsfolkens studentförbund, Bergsfolkens råd och Bergsfolkens kvinnoförbund. Dessa tre organisationer jobbade från början parallellt med JSS som en civil gren av urbefolkningens befrielseströrelse. I dag är UPDF och JSS svurna fiender.

Chittagong Hill Tracts urbefolkning

tillhör urbefolkningen och vem som är bengal. Urbefolkningen utgörs av tretton etniska grupper där chakmafolket dominerar. De flesta är buddhister, några är hinduer eller kristna. Bangladesh är däremot ett övervägande muslimskt land med islam som statsreligion.

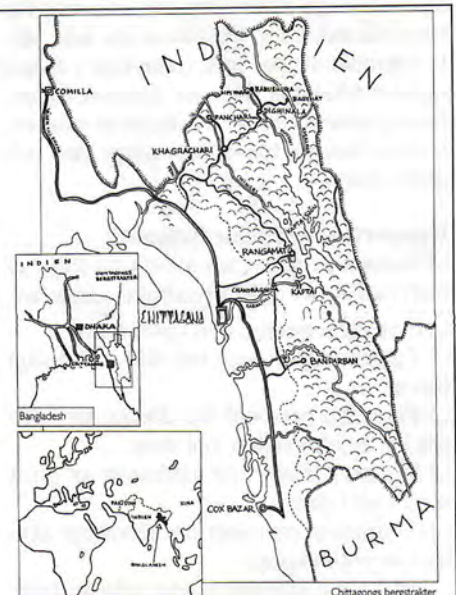
Samtidigt rasade ett krig mellan bergsfolkens gerilla och regeringsarmén. Gerillan, Shanti Bahini, krävde ett stopp på bosättningspolitiken, återlämnande av marken till urbefolkningen och självständighet för området.

Arméns uppgift var att skydda bosättarna från gerillans attacker och man skövlade många av bergsfolkens byar i jakt på fienden. 70 000 flyktingar tog sig över till Indien

och Amnesty Internationals årsrapporter fylldes under två decennier av uppgifter om brutala övergrepp på civilbefolkningen.

I december 1997 undertecknades ett fredsfördrag mellan Jana Sanghati Samiti (JSS), gerillans politiska gren, och den nya regeringen i Dhaka. Gerillan lämnade in sina vapen mot att området skulle få regionalt självstyre. De demokratiska reformerna har gått långsamt sedan dess. Armén kontrollerar ännu området.

Många återvändande flyktingar har inte fått tillbaka sin mark och de bengaliska bosättarna är kvar. När Bangladeshs premiärminister **Hasina Wajed** mottog Unescos fredspris i april 1999 hade många av fredsfordragets löften ännu inte infriats.

Rashida är död – vad angår det oss?

Rashida, 35 år gammal och utblottad, mördades brutalt av fyra män sedan de försökt våldta henne en natt i ett av Dhakas många miserabla slumområden.

Rashida var mor till två barn, fem och nio år gamla. Hon kom från en av Bangladeshs mer än 68.000 byar till huvudstaden Dhaka för att försöka överleva efter det att hennes man lämnat henne och försvunnit. Det är inget ovanligt öde i Bangladesh, där många äktenskap inte registreras och där männen kan ge sig av utan något som helst framtida ansvar för sin familj. De flesta är dessutom analfabeter och har svårt att försörja sig.

Arbete som tegelhackare

Rashida började arbeta med att hacka tegelsten, ett i Sydasiens vanligt låglönearbete för både kvinnor och barn. Det innebär att man sitter i hettan, ibland under ett svart paraply, och för hand hackar sönder tegelstenar i små bitar för att de sedan ska kunna användas igen. Istället för att tiggas eller

att prostituera sig (vilket många tvingas till) försökte hon ta sig fram på detta sätt, det var en mycket hård och modig kamp för överlevnad.

En natt när hon sov tillsammans med sina barn på en improviserad tillfällig sovplats blev hon attackerad av fyra män som försökte våldta henne. När hon försvarade sig blev hon brutalt misshandlad och slagen och slutligen höllde männen frätande syra i hennes underliv.

Totalt förklarade av skräck iakttagarna vad som skedde utan att kunna ingripa. Nästa morgon upptäcktes Rashida och fördes till sjukhus, men hon var redan död vid ankomsten.

Denna typ av illdåd är tyvärr inte ovanliga i Bangladesh. Detta är bara ett belysande exempel. Kvinnor som lever på samhällets botten i absolut fattigdom har inget värde och ingen chans till ett människovärdigt liv. Livet är ett lidande och en tröstlös kamp från början till slut.

Men det är en oacceptabel brist att ett samhälle inte kan ge det mest ele-

mentära skydd åt sina svagaste och mest utsatta medborgare. Antingen är man inte kapabel att göra det eller ännu värre har man ingen uttalad vilja att göra det. Ett sådant samhälle kan inte kallas demokratiskt, då det inte kan garantera grundläggande mänskliga rättigheter åt alla 50 år efter det att FN:s deklaration om mänskliga rättigheter antogs.

Dags att ta ansvar

Polisen kommer snart att "glömma" detta mord, som den tidigare glömt andra mord. Tiden kommer att hjälpa polisen, snart dyker något nytt upp. Men när ska tiden hinna ikapp Rashida och alla hennes medsystrar? Däri ligger allas vårt ansvar. Nu kan vi ju i alla fall inte skylla på att vi inte vet vad som hände och händer. Det gör vi ju alltför väl, men vi tiger och glömmar – vi som alla andra som inte tvingas leva i Rashidas hårda verklighet.

Ingeborg Sevastik

Fortsatta övergrepp i Bangladesh

Samtidigt som FN:s dag till stöd för tortyroffer uppmärksammades den 26 juni i år presenterade BRCT (*Bangladesh Rehabilitation Centre for Trauma Victims*) sin rapport för första halvåret 1999. Det är ingen upplyftande läsning. Inga förbättringar har skett vad gäller mänskliga rättigheter under de första sex månaderna i år jämfört med motsvarande period 1998.

Tvärtom uttrycker rapporten bestörtning över det försämrade läget när det gäller mänskliga rättigheter och säkerhet för enskilda individer. Dessutom bör man hålla i minnet att det som redovisas i denna rapport endast är det som kommit till offentlig kännedom. Mörkertalet är stort eftersom många händelser tystas ner och glöms bort.

Rapporten meddelar följande:

- Femton personer har avlidit till följd av tortyr utförd av olika myndighetspersoner.
- Fyra personer har dött i polishäkte.
- Tjugofem personer har dött i fängsligt förvar.
- Tjugoåtta personer har dödat när polisen har använt vapen mot dem.
- Sjuttion kvinnor har våldtagits av polis som varit i tjänst.
- Femtiofem personer har allvarligt skadats av polisvapen.

Dessutom drabbas landet ofta av poli-

tisk motiverade generalstrejker, s k *hartals*. Det är oppositionspartierna, främst det största – BNP – som därmed uttrycker sitt ogillande mot den sittande Awami League regeringen. Dessa strejker lamslår hela landet, varje gång dödas ett par personer och ett stort antal skadas allvarligt i de sammandrabbningar och bombkastningar som alltid inträffar.

Så gott som dagligen rapporteras om flera unga studentledare och ungdomspolitiker som dödas, antingen knivhuggits eller skjutits till döds, i olika bråk och upplopp. Det är mycket farligt att ägna sig åt politik för unga människor, särskilt om man är aktiv partimedlem eller sympatisör.

Rivaliteten inom olika grupper inom samma parti är också stor och även där förekommer många sammandrabbningar med dödsfall som följd. Polisen har inte förmåga att reda ut dessa brott eller att ge skydd åt politiker eller andra medborgare. Vidare är polisen på grund av sina låga löner mycket korrumpierad och anses inte vara tillförlitlig.

Brotten mot kvinnor ökar också. Kvinnor dödas av besvikna makar eftersom kvinnorna inte kunnat betala den hemgift som männen förväntat sig. Det är ett typiskt desperat brott begånget av ekonomiska skäl av fattiga människor. Cirka 48 procent av landets befolkning lever i svår fat-

tigdom och analfabetism.

Kvinnor våldtas och antastas dessutom i ökande omfattning.

Att kasta syra på kvinnor har också blivit alltmera vanligt. Det är ett mycket brutalt sätt att hämnas mot kvinnor som exempelvis nekat att ingå äktenskap med en man. Om de inte avlider får dessa kvinnor sitt utseende förstört och ett livslångt lidande.

Barnen är naturligtvis också utsatta och har inget grundskydd om de inte är lyckliga nog att födas i en familj som har resurser att föda och bekosta skola och utbildning för dem.

Barnarbete är vanligt liksom att barn tigger för sitt uppehälle. I dessa situationer utsätts barnen för mycket våld och olika övergrepp. Många avlider i tysthet och utan efterföljande utredning till följd av dessa övergrepp.

Det är en dyster bild som rapporten ger, och ändå har bara en bråkdel av allt som pågår i landet omnämnts. Till detta måste dock tillfogas att det finns enskilda människor och grupper som arbetar för en förändring och förbättring. Men det är en hård kamp och man arbetar i motvind, inte minst ekonomiskt är det svårt. Tredje världens progressiva krafter behöver västvärldens stöd.

Ingeborg Sevastik

BANGLADESH 1982
Rikshattransport till teplantage nära
Srimangal i landets nordöstra del.

FOTO: LARS EKLUND

Protester mot slum-rivning i Dhaka

Dhaka har regeringen under augusti inlett omfattande evakueringar av stadens slumområden – där uppemot en tredjedel av Dhakas kanske nio miljoner invånare bor – och under augusti har närmare 50 000 män, kvinnor och barn förlorat sina hem. Rivningarna har genomförts med stora polisinsatser, och med stöd av *mas-taans* – lokala smågangsters. Kampanjen motiveras med att slummen blivit en hemvist för "terrorister och anti-sociala element" och att handeln med narkotika och vapen frodas där.

Kritiker hävdar dock att andra intressen ligger bakom regeringens politik: Markspekulanter önskar se slumområdena tömda på invånare och den statligt ägda marken utbjuden till försäljning. En lång rad organisationer vädjar nu till regeringen att hejda aktionen, och kräver att invånarna i slummen garanteras nya bostäder innan några rivningar genomförs.

En appell därom, liksom bilder från evakueringarna, finns på Internet: http://www.BanglaRadio.com/slum_evic

P-O Henricson

Den internationella föreningen Läkare mot kärnvapen besökte i våras – innan Kargil-kriget – de båda nyblivna kärnvapenmakerna Indien och Pakistan, där man sammanträdde med ländernas premiärministrar men också med Indiens försvarsminister, den ärrade veteranpolitikern George Fernandes. En stark personlighet, tidigare präglad av ett pacifistiskt engagemang. Martin Tondel berättar om mötet med Fernandes.

Pacifist beslutade paradoxalt nog om kärnvapenproven

En försvarsminister som kallar sig pacifist låter som en paradox. I Indien är det dock möjligt. Efter ett möte med den indiske försvarsminister **George Fernandes** står det klart att han är en komplex person. Men det känns fortfarande märkligt hur en sådan antikärnvapenaktivist kunnat besluta att Indien skulle skaffa sig egna kärnvapen.

George Fernandes har i år varit politiskt aktiv i 50 år och jobbat med aktivt ickevåld i **Mahatma Gandhis** anda såväl inom fackföreningsrörelsen som i politiska partier. På sitt tjänsterum på försvarsdepartementet har han bara en bild uppsatt, nämligen ett foto av den berömda kupolen i centrala Hiroshima som står kvar som minnesmärke efter atombomben över staden.

Redan 1946 uttryckte indiska politiker vid en asiatisk konferens i Delhi sitt motstånd mot kärnvapen. Under 1950-talet fortsatte Indien sin kamp för att få dessa vapen avskaffade.

Nationellt trauma

Premiärminister **Nehrus** rådgivare fick i hemlighet ett erbjudande av den amerikanske presidenten **John F Kennedy** att omfattas av USA:s kärnvapenparaply, men avstod av moraliska skäl. Strax därefter, 1962, utbröt kriget mellan Indien och Kina, följt av Kinas första provsprängning 1964. Kriget ledde till att Indien förlorade ett del av sitt territorium till kineserna och innebar enligt Fernandes ett stort nationellt trauma och en förlust av landets oskuldshullhet.

Indiens strategiska tänkande ändrades och landet började planera för egna kärnvapen. Den 18 maj 1974 sprängde Indien sin första kärnladdning, ett fredligt test hette det officiellt (den ansvariga ingenjören har efter kärnvapenproven i maj 1998 dock medgivit att den första sprängningen var en del i Indiens kärnvapenprogram).

Fernandes satt vid den tidpunkten själv i fängelse på grund av sitt deltagande i den

stora järnvägsstrejken och han skrev då en pamflett i vilken han förespråkade såväl ett indiskt som ett globalt avskaffande av alla kärnvapen.

Indien började emellertid istället i största hemlighet göra förberedelser för nya test på samma provplats, Pokharan i Rajasthan. Fyrtioåtta timmar före nästa test var såväl premiärminister **Indira Gandhi** som den dåvarande försvarsministern nere för att inspektera det schakt som förberetts för bombtestet.

Försvarsministern förnekade allt inför USA, men USA upptäckte ändå med hjälp av sina spionsatelliter vad som var i gördningen. USA satte sådan press på Indien att Indira Gandhi blev tvungen att inställa nästa provsprängning bara 24 timmar före utsatt tid. USA lyckades senare förhindra ytterligare två test, det senaste under **Rajiv Gandhis** tid som premiärminister.

Fernandes hävdar nu lite sarkastiskt att mordet på Rajiv Gandhi var olyckligt i sig men lyckligt i det avseendet att Rajiv annars varit den första politikern i världshistorien som både talat för kärnvapenedrustning och själv varit med att utveckla och testa egna kärnvapen.

Politisk enighet

Enligt Fernandes råder i dag stor politisk enighet i Indien om att inte skriva under provstoppsavtalet, CTBT, *Comprehensive Test Ban Treaty*. Själv är försvarsministern också emot ett undertecknande. Han medgav vid vårt möte i våras att det kan synas motsägelsefullt att han som i hela sitt liv kämpat mot kärnvapen nu är med att administrera dem.

Fernandes tillhörde dem som protesterade utanför den franska ambassaden i New Delhi efter kärnvapenproven i Franska Polynesien 1995.

Han har talat i parlamentet mot kärnvapen, men har trots det velat hålla möjligheten öppen för att Indien under särskilda omständigheter skulle kunna tänka sig att

skaffa egna kärnvapen.

Regeringspartiet BJP som gick till val på att skaffa kärnvapen bildade 1998 en koalitionsregering. Det stod snart klart att Pakistan hade kommit långt i sina förberedelser för ett kärnvapenprov. Frågan var nu vem som skulle bli först.

Fernandes, som tillhör Samata Party, sade att han aldrig kunnat tro att han skulle bli tillfrågad om posten som försvarsminister och än mindre att han skulle bli politiskt ansvarig för Indiens kärnvapenprogram. På en direkt fråga sade Fernandes att han accepterade jobbet då det var en av de största utmaningarna i hans liv.

Efter de båda ländernas kärnvapenprov i maj 1998 har sedan Fernandes varit med att utforma Indiens hållning som innebär att Indien för det första inte avser att genomföra några

ytterligare kärnvapenprov, för det andra att landet förbundit sig att inte använda kärnvapen först och för det tredje att Indien aldrig kommer att använda kärnvapen mot ett icke-kärnvapenland.

Efter att för omvärlden bevisat att Indien är kapabelt att tillverka kärnvapen är man nu för en total nedrustning av dessa vapen. USA kräver att Indien avskaffar sina kärnvapen och sätter landet under hård press. Fram tills i våras hade åtta förhand-

Indiens försvarsminister George Fernandes – en komplex personlighet.

FOTO: KAMAL KISHORE/REUTERS-SCANPIX

lingsrundor mellan länderna genomförts.

USA motsätter sig dessutom att Indien utvecklar missiler med lång räckvidd och kräver också att Indien inte ska beväpna några missiler med kärnvapen.

Här märker man återigen att Fernandes blir engagerad och förstår att Indien känner sig orättvist behandlat då inte motsvarande krav ställs på övriga kärnvapenländer. Han betonade att det är Indien och ingen annan

som ska bestämma var landet stationerar sina kärnvapen, något tydligen USA haft åsikter om.

Fernandes var märkbart irriterad över att USA, som försett Pakistan med så mycket vapen att landet utgör ett militärt hot mot Indien, nu har synpunkter på vad Indien gör med sina kärnvapen.

Dessutom har Kina förlängt flygbanorna på sina elva militära flygbaser i Tibet så att de kinesiska bombplanen kan nå till Indiens sydspets och tillbaka utan mellanlandning. Indien utgör ett kärnvapenmål mer än någonsin och kan därför inte utan eftergifter från sina grannstater avskaffa de egna kärnvapnen.

Varför är kärnvapen i händerna på Indien och Pakistan så farliga? Borde inte USA ställa samma fråga till sig själv eller de övriga fyra gamla kärnvapenstaterna, undrade Fernandes. Att västvärlden påstår att Indien inte är moget för kärnvapen har uppenbarligen sårat självkänslan.

Fernandes påpekade att Indien aldrig invaderat ett annat land, men däremot tagit emot flera invasionsvågor från mogulerna till briter, portugiser, fransmän och kineser. Indien har däremot exporterat sitt fredsbudskap genom buddhismen över världen.

Martin Tondel

Läkare vädjar till Indien och Pakistan att avskaffa kärnvapen

En delegation bestående av åtta läkare samt en medicinstudent från sju olika länder besökte tidigt i våras Indien och Pakistan. Delegationen företrädde den internationella föreningen Läkare mot kärnvapen, IPPNW – International Physicians for the Prevention of Nuclear War.

Organisationen har sedan bildandet 1981 informerat om de medicinska konsekvenserna av kärnvapenproduktion och kärnvapenkrig och försökt påverka beslutsfattare i kärnvapenländerna att avskaffa sina kärnvapen. Filosofin bakom så kallade dialogseminarier har med tiden utvecklats.

Svenska läkare mot kärnvapen, SLMK, som är ansluten

till IPPNW, har här spelat en mycket aktiv roll. Läkare har professionell erfarenhet att genom dialog kunna diskutera allvarliga hot mot människans hälsa. Att kärnvapen utgör det mest akuta hotet mot människans hälsa och överlevnad har Världshälsoorganisationen slagit fast i rapporter både 1984 och 1987.

Läkarnas allmänna strategi om diagnos, behandling och uppföljning lämpar sig alltså väl även när det gäller länder med kärnvapen. De årliga seminarierna i de olika kärnvapenhuvudstäderna är att jämföra med hälsokontroller för uppföljning av patienterna och för att vid behov kunna ändra behandling. Den globala kärn-

vapensituationen försämrades 1998 genom att två nya länder, Indien och Pakistan, skaffade sig kärnvapen. 1999 års dialogseminarier började därför i dessa länder.

Delegationen genomförde möten och seminarier på olika nivåer: ministrar, ambassader, intresseorganisationer, läkare/medicinstuderande samt media. I New Delhi träffade delegationen premiärminister Vajpayee och försvarsminister Fernandes. Delegationen framförde att Indien och Pakistan nu bör ta initiativ till kärnvapenedrustning i Asien tillsammans med Kina och Ryssland. Indien och Pakistan borde också underteckna provstoppsavtalet som förbjuder

ytterligare kärnvapenprov.

Ett brev med samma innehåll skickades till premiärminister Sharif i Pakistan då delegationen skulle medverka vid en fredskonferens i Karachi och inte hade möjlighet att också besöka huvudstaden Islamabad.

Mötet med Vajpayee skedde bara några dagar efter det historiska sammanträffandet mellan de båda premiärministrarna i Lahore i Pakistan. Lahoremötet innebar att förtroendeskapande åtgärder skulle inledas mellan länderna varför delegationens förslag om kärnvapenedrustning i regionen mottogs avvaktande, men inte direkt avvisande.

Martin Tondel

Politiska konsekvenserna av kriget förödande för Islamabad

I veckor jublade hela Pakistan över kuppen i Kargil, och rapporterna från fronten i Himalaya dominerade alla massmedia. Mer än 700 mujahediner hade under vintermånaderna obemärkt tagit sig över kontrollinjen som delar Kashmir och ockuperat övergivna fiendeposteringar på 4 000 - 5 000 meters höjd.

Indien hade inte bara tagits på sängen utan också tillfogats en blodig näsa. Nedskjutna stridsflygplan, sprängda ammunitionsdépåer, riksvägen till Leh stängd och stora förluster i manskap... Pakistans premiärminister **Nawaz Sharif**, hårt pressad av en hotande ekonomisk kollaps, jässande missnöje och religiösa stridigheter, kunde verkligen sola sig i glansen från de snötäckta topparna.

– Vi ger aldrig upp den mark som vi vunnit, sa arméchefen **Pervez Musharraf** i TV-intervjuer och en av hans företrädare, general **Aslam Beg**, vågade t o m förutsäga en indisk kapitulation i sektorn och att mujahedin skulle flytta fram positionerna ytterligare.

Exalterade informationsministern **Mu-shahid Hussein** ansåg att Kargil-operationen var det bästa och viktigaste som hänt Pakistan under den 52 år långa, heliga kampen för rättvisa.

Segervinden blåste fortfarande den 4 juli då Nawaz Sharif gav sig iväg till Washington där han efter tre timmars samtal med president **Clinton** skrev under en gemensam kommuniké i vilken han lovade att mana mujahedin att dra sig tillbaka till pakistanska sidan om kontrollinjen och till fullo respektera denna.

Propagandan havererade

Trots tappra försök att beskriva konflikten som en "moralisk seger" havererade propagandamaskineriet totalt och på gatorna demonstrerade 10 000-tals islamiska fundamentalister mot "förrädaren" och krävde hans avgång.

Det tog bara några dagar innan hela Kargil-operationen omvärderats i de flesta massmedia.

Sen spikades sanningen fast: Det var inte bara fiasko utan också ett högt spel helt utan vinstchanser.

– Totalt omdömeslöst och idiotiskt, skrev "The News" i en ledare.

Rader av begravingar av militär personal avslöjade den kardinallögn som burit propagandan utomlands. Infiltrationen var alls inte verket av "frihetskämpar" från Indien-kontrollerade delen av Kashmir utan en operation av pakistanska elittrupper som banat väg för islamiska extremister

från *Lashkar-e-Tayyaba*, *Harkat Islam* och flera andra grupper av talibansk schattering.

De politiska konsekvenserna var förödande för Islamabad. Indien, lett av en expeditionminister dominerad av hinduhögern, kom i världens ögon att framstå som ett återhållsamt offer för en aggression medan Pakistan placerades i skurkrollen, en image-mässig katastrof.

Eftersom infiltrationen genomfördes samtidigt som indiske premiärministern **Atal Behari Vajpayee** tog den berömda första bussen till Lahore för toppmöte med sin pakistanske kollega så förintades allt det förtroendekapital som skapats där.

Nawaz Sharif spelade också hinduhö-

Segern i Kargil förvisso en gudasänd välsignelse för Vajpayee och hinduhögern

gern i händerna till den grad att Vajpayee nu väntas kunna föra sin brokiga koalition på 18 partier till en klar seger i de pågående underhusvalen och ett mandat som kan vara fram till år 2004.

Förvisso en gudasänd välsignelse för en bigott samling!

Men också Indien – som redan före mötet i Vita Huset var på god väg att driva ut alla inkräktarna – får betala ett högt pris. Enbart kriget kostade 10 miljoner kronor om dagen och försvaret av de återerövrade bergstopparna kommer framöver att kräva nästan lika mycket som det nu 15 år långa ställningskriget på angränsande Siachen-glaciären.

Båda länderna tvingas in i kapprustning både när det gäller konventionella och nukleära vapen. Det är en enorm börda som Indien i kraft av sin mycket större ekonomi kanske klarar av men som kommer att förtära ett Pakistan som redan dragits ned i skuldtrasket.

I båda huvudstäderna jagar pressen fortfarande syndabockar.

Varför gick Pakistan in i en operation som bara kunde sluta på ett sätt och varför gav Indien landet chansen? Med en belä-

grad Nawaz Sharif och hinduhögern hotad av **Sonia Gandhis** pånyttfödda kongressparti i ett nyval så är det ingen brist på konspirationsteorier.

Indien avvisar förstås alla insinuationer om att man ens ofrivilligt "inbjöd" till inkräktandet och hänvisar till att vinterbemanningen av de många utsiktsposter som armén etablerat på bergstopparna i Kargil-sektorn upphörde redan i slutet av 1980-talet då man själv flyttat fram sina positioner på Siachen-glaciären. Det faktum att de oinbjudna gästerna först upptäcktes av en fåraherde antyder också ett överraskningsmoment.

– Klimatet är omänskligt hårt och vi litade på att Pakistan därför skulle respektera den demarkerade kontrollinjen, säger en talesman som avslöjar att omkring 10 000 indiska soldater under årens lopp avlidit eller drabbats av svåra köldskador på Siachen-glaciären.

Så kan det ligga till.

Pakistans agerande är desto märkligare och beror på en rad faktorer. Diplomater i Islamabad beskriver operationen som mer politisk än militär. Nawaz Sharif hoppades att "möjlig användning" av kärnvapen äntligen skulle få västvärlden att internationalisera Kashmir-frågan och tvinga FN att ingripa för att desarmera krutdurken. Genom att skapa ett allvarligt militärt problem för Indien utan "egen direkt inblandning" så ansåg man sig ha vinnande kort på handen.

Välplanerad aktion

Operationen i Kargil var mycket väl planerad. Initierade i Islamabad hävdar att förre arméchefen **Jehangir Karamat** avskedades i oktober i fjol bl a för att han var ovillig att ge order om en liknande aktion. Efterträdaren Musharraf, från början en lojalist till Sharif, hyser inga sådana betänkligheter och vill gå längre än så. In i det längsta motsatte han sig den reträtt från bergstopparna som Clinton framtvingade och kollisionen med det politiska etablissemanget var så hård att många ansåg att premiärministerns dagar var räknade.

Musharraf är hög och den mest anti-indiske arméchef som Pakistan haft sedan **Mirza Aslam Begs** era i början av 1990-talet. Båda är *mohajirer*, d v s flyktingar från Indien, och det kan ha sin betydelse eftersom de under karriären ganska ofta fått sin lojalitet ifrågasatt.

Likt alla högre officerare i sin generation deltog de i kriget 1971 som ledde till självständighet för Bangladesh, vilket satte djupa spår i deras psyke. Ingen har glömt småleken efter nederlaget där anklagelser

om folkmord och feighet fläckade styrkor-
na.

Pakistans militär har i flera år insett att man inte kan vinna ett konventionellt krig mot Indien på slättlandsnivå. Möjligheterna att få fienden att blöda är bäst utmed LoC och i Himalaya och infiltrationen via ombud – mujahedin – har tvingat New Delhi att basera drygt 400 000 man i den oländiga terrängen.

En annan orsak är att de nya militära ledarna inte längre är påverkade av Väst. När USA avbröt sitt militära bistånd 1990 så stoppades också utbildningsmöjligheterna. Istället har de färgats och stöpts av kriget i Afghanistan som många av dem varit engagerade i på distans. Armén har gradvis kommit att domineras av en icke-sekulariserad klass som ofta fått sin första utbildning i koranskolor. Allt fler generaler ser omvärlden med ett religiöst prisma vilket lett till att konflikten i Kashmir övergått i ett slags jihad.

Islamiseringen av armén tog fart under **Zia ul Haq** som var en mullah i khaki och har gradvis stärkts som en reaktion på hinduhögerns uppgång och maktövertagande i Indien. Radikaliseringen speglas av under rättelsetjänsten ISI:s medverkan i talibaniseringen av Afghanistan, det tysta stödet för **Osama bin Laden** och banden till egna islamistiska rörelser vars terrorism inte längre begränsas till indiska delen av Kashmir.

Blåsa liv i gerillakampen

Kargil-operationen syftade också till att blåsa nytt liv i den falnande revolutionära glöden i Kashmir. Gerillan har alltmer isolerats med påföljd att turisterna återvänt till Srinagar och Kashmir-dalen. Drygt 100 000 har besökt den forna idyllen under årets fyra första månader och ekonomin spirade för första gången sedan 1989. Gerillans seloter fann det allt svårare att verka och var oförmögna att hindra att samhället alltmer återgick till en ytlig "normalitet".

Efter inledande framgångar och feberaktig patriotism så vände den pakistanska stridslyckan i mitten av juni. Redan innan Nawaz Sharif misslyckades med att få stöd av Kina för sin aktion i Kargil så var utgången given. USA:s hot om att stoppa utbetalningar av IMF:s räddningspaket gav inga alternativ.

Indien prisades för sin "återhållsamhet" och BJP kunde skickligt skapa och utnyttja en våg av nationalism och vrede inför nyvalet. Glömt var hinduextremisternas övergrepp mot minoriteterna, allt bigotteri, inbördes stridigheter och ekonomiska misstag. Kargil var en lika bra story som World Cup i cricket.

I kongresspartiet menar många att BJP:s exploatering av krisen var Nawaz Sharifs enda "tröst": Med hinduchauvinisterna kvar vid makten i New Delhi så tryggas också hans egen position.

Pakistanske premiärministern Nawaz Sharif tillsammans med indiska kollegan Atal Behari ri i år, under Vajpayees bussresa till Lahore, där de båda regeringscheferna överlade i två
arna bortblåsta, och Indien och Pakistan utkämpade strider i Kashmir.

Det är inte omöjligt att samtalen mellan de två rivalerna kommer igång igen när BJP-koalitionen fått en stabil majoritet i underhusvalen. Men förutsättningarna för framsteg är begränsade och risken för nya och farliga incidenter förblir stor.

Nedskjutningen av ett obebäpnat pakistanskt spaningsplan i Rann of Kutch-området i augusti kan signalera en ny indisk politik med nolltolerans, som hotar provocera fram nya vedergällningsaktioner. Arméns stora svårigheter att stoppa infiltrationen i Kashmir hotar på samma sätt att utlösa en bombattack mot Lashkar-gerillans bas i Muridke nära Lahore, en tanke som förts fram inte bara av RSS och andra hinduextremister.

– Om USA kan sända 70 missiler mot Osama bin Laden så har vi också rätt att försvara oss mot terrorister, säger Shiv Senas generalissimo, **Bal Thackeray**.

Så här långt har ingendera sidan lärt sig

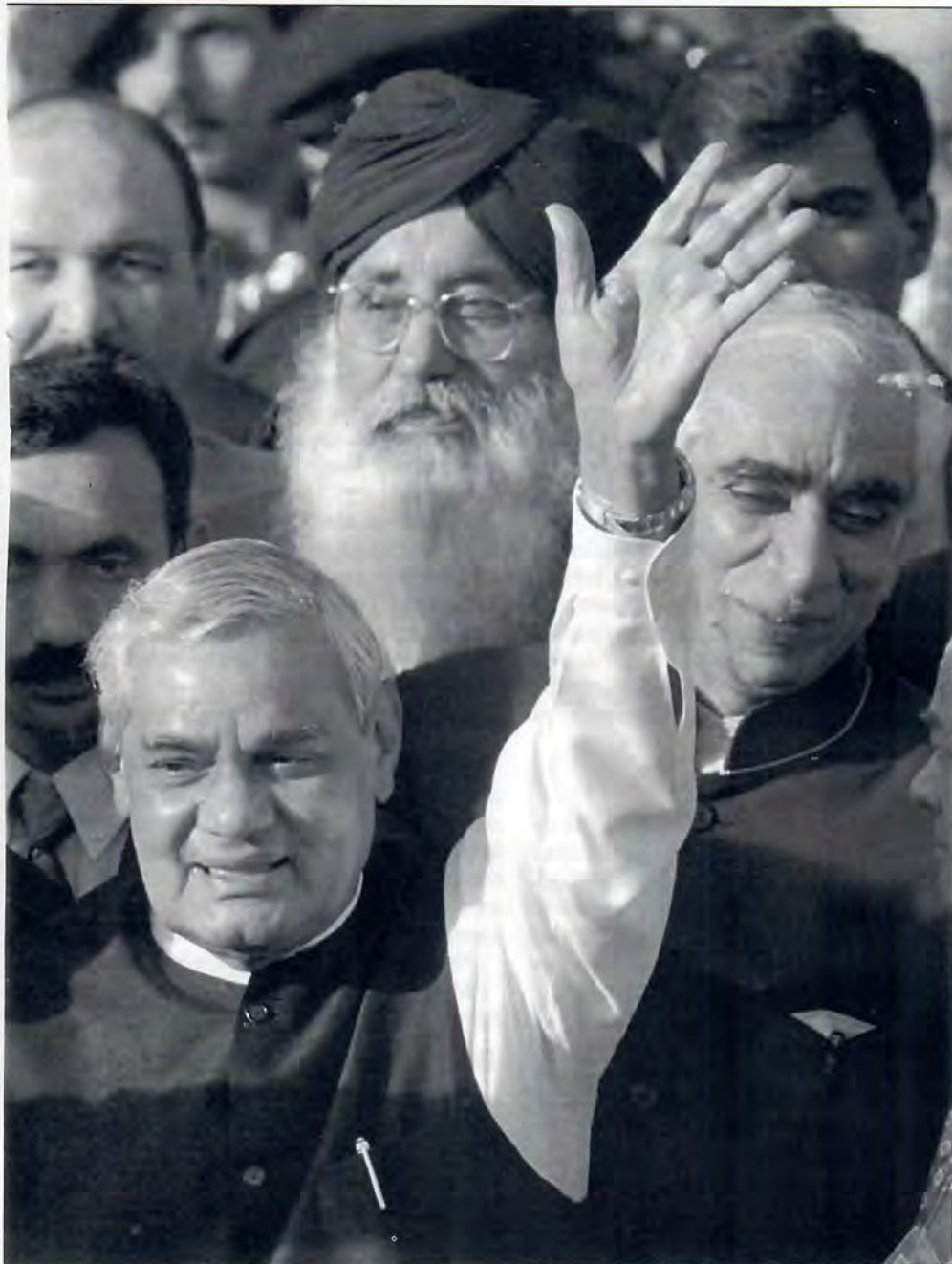
någon läxa av Kargil-operationen.

– I båda länderna finns det alltför många krafter som har intresse av att hålla grytan kokande i Kashmir, konstaterar kritikern **Farrukh Saleem** i "The News".

När kanonerna tystnade i Himalaya så dröjde det bara en vecka innan de olika gerillagrupperna i Kashmir intensifierade sin kampanj och hittills har kampanjen krävt ett hundratal dödsoffer. Infiltrationen från andra sidan har ökat.

Men Pakistan har inte råd att irritera USA alltför mycket och tvingas till en fin balansgång i sin lågintensiva krigföring med ombud. Omkring 3.500 eller en tredjedel av de militanta anses nu vara utläningar, främst heliga krigare från koranskolorna i Punjab och Nordvästgränsprovinserna.

Pakistans misslyckande med att internationalisera konflikten – som trots kärnvapenhotet inte ens kom upp i FN:s säker-

V aipayee strålar av glädje vid sitt historiska möte vid gränsstationen Wagah den 20 februari. Fred och försoning låg på allas läppar. Tre månader senare var de fredsförhoppning-

FOTO: MUZAMMIL PASHA/REUTERS

hetsråd – tycks ha fått landet att koncentrera sig på att göra Indiens "ägande" av Kashmir så smärtsamt som möjligt. Därför överskuggar terroristaktionerna de många övergrepp mot mänskliga rättigheter som den indiska armén tveklöst begår mot civilbefolkningen.

– Indien och Pakistan mäter sina krafter till den siste kashmiriern, säger en anhängare av självständighetsrörelsen i Srinagar.

Enligt indiska källor är de nyanlända gerillasoldaterna bättre beväpnade och tränade än tidigare. Påståendena om att Osama bin Laden engagerat sig med manskaper i Kashmir är dock mest propaganda avsedd för västvärlden.

Vad som mest oroar New Delhi, som absolut motsätter sig medling av tredje part, är ovissheten om vem som nu bestämmer i Islamabad. Ingen tror längre att armén gick bakom ryggen på Nawaz Sharif men uppenbart har denne allt min-

dre att säga till om ifråga om relationerna till den övermäktige grannen.

Kargil-operationen har gett militären en ny chans att stärka sin makt i pakistansk politik. Mycket av det krypskytte som förekommer mot Nawaz Sharif i pressen anses komma från dem. Tidvis har det lett till hårda tag som i fallet med **Najmal Sethi**, redaktör för "Friday Times" som fängslades av regimen men frigavs på order av armén.

Frispråkiga journalister och det lilla som är kvar av "demokratin" utnyttjas av militären och det hela kan sluta mycket illa för Pakistan där ledarna tagit för vana att fokusera Kashmir så fort de börjar förlora kontrollen över inrikesproblem och skandaler.

Kashmir-frågan kan i förlängningen förgöra den indiska subkontinenten.

Bo Gunnarsson

Kashmirisk ledare avskydd av både Indien och Pakistan

Bland de få saker som Indien och Pakistan kan komma överens om är att **Amanullah Khan**, 64, har fel och måste hållas på plats.

Indien lyckades redan 1985 få Interpol att efterlysa honom som terrorist och Pakistan har upphört att betrakta honom som en celeber gäst och frihetshjälte.

Sedan 1994 hålls han nära nog i husarest i Rawalpindi där jag möter honom.

– Jag kämpar för självständighet för Kashmir och är därför ett rött skynke också för regimen i Islamabad, säger han med ett snett leende.

Det var Amanullah Khan, ledare för Jammu-Kashmirs befrielsefront (JKLF), som för elva år sedan drog igång den folkliga resning som fortfarande pågår i den indisk-kontrollerade delen av Kashmir och som i somras hotade att utlösa ett kärnvapenkrig på subkontinenten.

Upprorsfanan höjdes för ett fritt Kashmir och en överväldigande folkmajoritet stod bakom kraven på den självbestämmanderätt som Indien avvisat i mer än 50 år. I dag är allt annorlunda. Pakistan har i praktiken kidnappat frihetsrörelsen och gjort kampen till sin och till ett "jihad", ett heligt krig.

Amanullah Khan är en luttrad man. Men han döljer inte sin frustrering och rädsla. Han medger öppet att båda sidors kärnvapeninnehav och en eskalerad islamisering av frihetskampen är två "stora och skrämmande hinder" på vägen.

– Jihad är ett ord som är helt främmande för JKLF, säger han. Islamsk fundamentalism har aldrig haft några rötter i Kashmir och kommer heller inte att få det. Vi står för sekularism och det är en orsak till att många i Pakistan ansträngt sig för att splittra oss. Motståndsrörelsens svårigheter på senare år kan bero på att så många religiösa fanatiker från koranskolorna i Punjab och NWFP nu sänds över LoC för att delta i kampen.

Han är övertygad om att en majoritet av Kashmirs folk fortfarande är för återförening och självständighet och att drömmen kan förverkligas.

– Naturligtvis måste ett fritt Kashmir vara neutralt för att kunna överleva. Konflikten håller kvar både Pakistan och Indien i fattigdom och underutveckling och en positiv lösning skulle gynna alla...

Terroriststämpeln tystar Kashmirs kanske mest sansade röst på det internationella planet, trots att frikänts från anklagelserna i brittiska och belgiska domstolar. Istället har religiösa seloter på båda sidor monopoliserat frågan och hotar driva subkontinenten mot ett Armageddon.

Bo Gunnarsson

”Kravet på stoppad vapenexport till Indien illa tajmat hyckleri”

Boforskanonerna spelade positiv roll i Kargil-kriget

Att stoppa den svenska vapenexporten till Indien hjälper knappast situationen i Kashmir. Tvärtom kan det vara så att svenska vapen har förhindrat ett kärnvapenkrig i regionen.

Efter två månaders strider tystnade i början av juli dånet från Boforskanonernas bombardemang äntligen i de mäktiga bergsmassiven i Kargil-sektorn i Kashmir. Åtminstone för den här gången eftersom nya väpnade konfrontationer i den här delen av Himalaya tycks oundvikliga.

Samtidigt har samma kanoner hamnat i konstitutionsutskottet (KU) och kraven på att Sverige ensidigt och omedelbart skall avbryta det kontroversiella nu 13 år gamla exportavtalet med Indien hörs också inom det socialdemokratiska regeringspartiet.

Förvisso är det lätt att instämma med **Lars Ohly** (v) då han hävdar att det är katastrofalt för tilltron till svensk utrikespolitik när regeringen stoppar biståndet till Indien samtidigt som man låter vapenexporten till samma land fortsätta trots att det befinner sig i en kronisk konfliktsituation och legat i krigsberedskap ända sedan 1947.

Det är horribelt och det är skam.

Men det är krystat och delvis också illa tajmat hyckleri som nu förs fram i debatten och den KU-anmälan som gjorts tjänar knappast andra syften än att ge Ohly och vänsterpartiet en tillfällig publicitet. Lika lite bär de argument som förts fram av andra.

Utkämpade försvarskrig

Alla bortser från ett viktigt och avgörande faktum. Stridigheterna i sommar är inte följden av en indisk aggression utan tvärtom följden av en nukleär utpressning av Pakistan, som redan i vintras i en välplanerad operation lät den egna militären och islamska frivilliga infiltrera och ockupera strategiska områden på den indiska sidan av den kontrollinje (LoC) som delar Kashmir.

Indien, världens näst folkrikaste nation och med en armé på 1,3 miljoner man, utkämpade faktiskt ett försvarskrig.

Hur motbjudande det än är – och jag har under alla år rapporterat kritiskt om Bofors-affären, mutskandalen och svensk vapenexport – så måste jag säga att just i den här krisen så spelade de svensktillverkade kanonerna en positiv roll. Med stor sannolikhet bidrog de till att vi slapp uppleva ett kärnvapenkrig den här gången.

Det säger sig självt att risken för användning av atomvapen ökar för varje dag som en konflikt mellan två kärnvapenstater drar ut på tiden och än mer så om båda är helt färska i det här mycket farliga spelet.

Boforskanonerna både förkortade stridigheterna och vann kriget åt Indien.

I New Delhi sägs det öppet: Om den indiska armén misslyckats med att få bort inkräktarna före september – och det såg länge mörkt ut eftersom deras skyttevärn tycktes ointagliga – så hade den härskande hinduhögern tvingats överväga bombning av den fanatiska Laskhar-gerillans baser på pakistanskt territorium.

Generalernas trumfkort

I händelse av en sådan vedergällning så talar mycket för att generalerna i Islamabad kunde eller skulle ha tryckt på knappen och tagit subkontinenten mot ett Armageddon. Det intrycket förstärktes vid samtal med oroade intellektuella och diplomater under ett veckolångt besök i Islamabad nyligen.

Efter testsprängningarna i maj i fjol så var åtskilliga experter i Väst trots allt positiva till utvecklingen eftersom de ansåg att en de facto nukleär terrorbalans uppnåtts. Optimisterna såg till och med utrymme för frysta militärutgifter och ökad fokusering på mängden av inrikespolitiska och ekonomiska problem.

I dag inser de sitt misstag.

Vad som fungerade under det kalla kriget mellan USA och Sovjetunionen fungerar inte i Sydasien. Ett viktigt skäl är en kronisk brist på ledarskap i båda nationerna, ett annat att ingendera tycks ha något riktigt regelverk för vem som skall kontrollera den viktiga knappen. Islamabad anser dessutom att det är fullt legitimt att utnyttja sin status som kärnvapenmakt i ansträngningarna att tvinga Indien till eftergifter ifråga om Kashmir.

Det var också utvecklandet av kärnvapen och den ökade säkerhetskänsla som detta gett som eggade Pakistan att genomföra infiltrationen i Kargil-sektorn.

I motsats till Indien så vägrar Pakistan att ge löften om att inte använda kärnvapen först, eftersom det enligt både regim och opposition vore att ge upp allt vad man slitit för under ett kvarts sekel. Bomben eller bomberna ses med andra ord som ett trumfkort som enligt den pakistanska senatens talman inte ”gjorts för att samla damm” utan för att utnyttjas till fullo.

Stridigheterna i Kargil-sektorn avslöjar att kärnvapenutvecklingen heller inte

minskat risken för konventionella krig länderna emellan. Båda har starkt ökat sina försvarsutgifter sedan testsprängningarna och ytterligare mer som en konsekvens av den konflikt som nu just bringats till ett lyckligt slut.

Tanken att de båda skulle kunna slå sig till ro med sin status som kärnvapenmakt är befängd: I högre grad än tidigare gäller det nu att få ett militärt övertag, eftersom all strategisk planering måste utgå tanken från att också nästa konflikt kan begränsas till konventionell krigföring.

Det finns naturligtvis inga goda kärnvapen som garanterat avskräcker från krig.

Upprustningen som följer har redan lett till att Bofors nu förhandlar om en följddorder med lokal licenstillverkning av 400 haubitsar värd 2-3 miljarder kronor och därmed kan slå ytterligare mynt av en affär som skakat och skadat Indiens demokrati kanske mer än någon annan händelse.

Naturligtvis är detta djupt stötande.

Men det är vi själva som sett till att vi hamnat på pottkanten.

Beröva indiska folket dess rätt

Att nu i efterhand kräva att Sverige ensidigt skall säga upp avtalet eftersom Indien redan kan anses ha gjort det genom sitt nio år långa embargo mot Bofors, är att indirekt beröva det indiska folket deras rätt att protestera mot den svindlande mutskandalen som kommit att symbolisera den korrupktion som genomsyrar samhället.

Dessvärre måste Sverige fullfölja avtalets alla klausuler så länge man inte förmår övertyga FN eller EU om att införa embargo mot vapenförsäljning till konfliktområdet.

Det är ungefär lika svårt som att åstadkomma ett genombrott i den infekterade Kashmir-frågan, som nu i ett drygt halvsekel har kedjat båda nationerna i fattigdomens kvicksand. Tack vare sin storlek så kan Indien med stora uppoffringar klara kapprustningen, medan Pakistan förefaller dömt till ekonomisk kollaps, politiskt kaos och religiös anarki.

Kärnvapenhotet kan givetvis inte neutraliseras av svenska haubitsar och upprustning, och det är en tragedi att världen inte tycks bry sig om den väntade katastrofen.

Självständighet åt det återförenat och neutralt Kashmir förefaller vara den enda lösningen hur oaptitlig den är för såväl New Delhi som Islamabad.

Bo Gunnarsson

Efter de indiska kärnvapentesterna i Pokhran i maj 1998 beslutade svenska regeringen att avbryta biståndssamarbetet med Indien. Det drabbade bland annat stödet till organisationen Lok Jumbish i Rajsthan, där ett framgångsrikt utbildningsprojekt bedrivits under flera år, ett flagg-

skepp inom svensk biståndsverksamhet. Frilansjournalisten Mats Wingborg besökte Rajasthan i våras, och mötte människor besvikna på det svenska agerandet. Projektet lever dock vidare, sedan brittiska biståndsmyndigheten tagit över efter svenska Sida.

Sergha är ordförande i kvinnokommittén i byn Masuda. Hon försöker motivera andra föräldrar att skicka barnen till skolan. Fortfarande finns några flickor i byn som arbetar under dagarna, men de deltar åtminstone i Lok Jumbishs kvällsundervisning.

Kungens porträtt nu det enda som minner om Sveriges insats

Häpnadsväckande framgångar för Lok Jumbish i Rajasthan

Ar 1993 damp det svenska kungaparet ned med helikopter i byn i Rajasthan för att beskåda ett framgångsrikt biståndsprojekt. Sida hade nyligen inlett stödet till den indiska organisationen Lok Jumbish som arbetar med grundutbildning på landsbygden.

Bland det första jag ser när jag den här våren 1999 besöker byn är en dammig bild på den svenske kungen på väggen i lärarrummet i den nyrenoverade skolan. Kungen sitter på golvet med benen i kors och med en röd turban på huvudet.

Det är det enda spåret av den uppståndelse som kungaparets besök en gång orsakade. Det är nästan omöjligt att tro att den isolerade byn för bara några år sedan var fylld av indiska säkerhetsvakter och sven-

ska statstjänstemän.

– Den svenske kungen var en riktig gentleman, viskar den prydliga hindiläraren till mig. Han skakade själv hand med **Carl XVI Gustav**.

Under tre veckors tid åker jag runt på motorcykel på landsbygden i Rajasthan. Jag besöker by efter by och häpnar över Lok Jumbishs framgångar. Vart jag än kommer har andelen barn i skolorna ökat dramatiskt. Ännu mer revolutionerande är att även flickorna deltar i undervisningen. Rajasthan är annars den delstat i Indien som har högst analfabetism bland kvinnor.

Totalt täcker organisationen Lok Jumbish byar med sammantaget tio miljoner invånare. Under några få år har organisationen ordnat skolgång för fler barn än i he-

la Sverige. Själva namnet Lok Jumbish vittnar om strategin. Lok betyder "folk" på hindi och jumbish betyder "rörelse" på urdu, vilket blir "folkrörelse". Det är också precis vad Lok Jumbish är. I varje by bildar Lok Jumbish kvinnokommittéer med uppgift att rekrytera barn till skolorna. Byborna får pengar och material om de själva rustar upp skolgången.

Tanken är enkel: Invånarna måste involveras i utbildningen. I varje by får lokalbefolkningen färg och material för att rusta upp skolan. Det är de själva som får utföra arbetet, vilket skapar en speciell känsla hos dem för skolan och skolbyggnaden. Det går inte att bryta feodala strukturer genom satsningar som dirigeras uppifrån utan lokal medverkan.

Klassrum i den nyligen upprustade skolan i Arrain. Eleverna studerar hindi.

En central punkt för Lok Jumbish är att verka gentemot det offentliga skolsystemet. Det är en unik idé. Lok Jumbish är en folkrörelse för upprustning av de offentliga skolsystemet. I många andra länder drivs istället utbildningsrörelser där målet är att starta egna privata skolor.

Anil Bordia, ordförande i Lok Jumbish, har inte i sig något emot privata skolor. Men han menar att storskaliga resultat endast kan uppnås genom att reformera det offentliga systemet. Endast på en punkt gör Lok Jumbish ett undantag.

Många föräldrar kräver att barnen ska arbeta under dagarna — sköta kameler, valla boskap och samla ved. Lok Jumbishs företrädare och de kvinnokommittéer som Lok Jumbish utbildar försöker övertala dessa föräldrar att skicka barnen till skolan istället. Men om det lyckas återstår bara ett alternativ: att öppna särskilda kvällsskolor för arbetande barn.

I de flesta byar där Lok Jumbish har ak-

tivitet existerar inte bara en utan flera sådana kvällsskolor. Kvällsskolorna drivs av Lok Jumbish självt och de som undervisar där saknar formell lärarbehörighet. Ofta utgörs läraren av personer från byn där skolan ligger eller från någon by i närheten. Dessa personer får en kort utbildning av Lok Jumbish och lär sig att använda en speciell pedagogik.

Kvällsskolor nödlösning

Många av barnen är trötta när de kommer till skolan, varför pedagogiken går ut på att använda mycket sång och dans för att därigenom aktivera barnen. Sammansättningen av barnen i kvällsskolorna visar den sneda könsfördelningen: cirka 80 procent av barnen är flickor. Målet är dock entydigt: kvällsskolorna är en nödlösning. Lok Jumbish strävar efter att alla barn ska gå i den statliga byskolan.

I några byar stannar jag i flera dagar för att försöka tränga under ytan. I byn

Modipura i blocket Pisangar berättar ordföranden i bykommittén, **Givish Bhugra**, att det finns tre tempel i området:

– Men den viktigaste byggnaden är skolan. Den har vi målat tillsammans.

I skolans fem klassrum pågår undervisning i hindi, matematik och naturkunskap. Barfota barn sitter på mattor på golvet och upprepar orden och bokstäverna som läraren uttalar.

Barnen viftar entusiastiskt med händerna för att få svara på lärarens frågor. Många kommer från ytterst fattiga hem. Flera är smutsiga, håret är tovtigt och de bär trasiga kläder. En av pojkarna har haft polio och kan inte gå utan hjälp.

Den enda belysningen i klassrummen består av dagsljus som strilar in genom öppna fönster. Fönsterluckorna slår i vinden. När Lok Jumbish inledde sitt arbete i byn fanns det över 200 barn som inte gick i skolan. Nu har det antalet sjunkit till 55. Men nästan alla barn som inte går i skolan

under dagtid delar i Lok Jumbishs kvällsundervisning. Det är enbart två barn som inte alls går i skolan.

På ett mur vid byns pump sitter Lok Jumbishs karta uppspikad. Alla hus i byn finns markerade. I husen är barnen markerade med ringar; blå ringar för flickor och röda för pojkar.

Om barnen går i skolan fylls ringarna i. Det blir tydligt för alla i byn hur många barn som går i skolan och exakt i vilka hem det finns pojkar eller flickor som föräldrarna inte vill utbilda.

Koordinator för Lok Jumbish i byn är **Muzzaffar Ali**. Han påpekar att det tar tid att förändra människors attityder.

– I byar som den här lever uråldriga feodala föreställningar kvar. Särskilt svårt är det att förändra inställningen till flickor. De har mycket låg status, säger Muzzaffar Ali.

Mats Wingborg
text och foto

Svenska stödet till Lok Jumbish avslutat kapitel

Det svenska stödet till Lok Jumbish inleddes redan 1992, samma år som organisationen grundades. Omedelbart blev projektet en succé. Resultaten överglänste alla liknande utbildningsprojekt. Så sent som i december 1998 yttrade **Pierre Schori** att stödet till Lok Jumbish var ett "flaggskepp" bland de svenska biståndsprojekten. Ekonomiskt bidrog Sida med hälften av projektets kostnader. Av den resterande summan betalade centralregeringen i New Delhi två tredjedelar och delstatsregeringen i Rajasthan en tredjedel.

I maj 1998 genomförde Indien fem kärnvapensprängningar i ökenområden 20 kilometer från staden Pokhran i den västra delen av Rajasthan. Efter sprängningarna deklarerade statsminister **Göran Persson** att de svenska biståndsprojekten i Indien skulle avbrytas. Fram tills detta datum hade Sida totalt betalat 121 miljoner kronor till Lok Jumbish.

Nu avbröts allt stöd med omedelbar verkan. Det fick också till följd att de ekonomiska bidragen från centralregeringen i Delhi frös inne. Enligt överenskommelsen var det stödet kopplat till det svenska. Lok Jumbish drabbades av en djup kris. Personalen fick arbeta utan lön och många kvällsskolor stängdes.

Den 19 november 1998 meddelade den svenska regeringen att ytterligare ett engångsbelopp på 40 miljoner kronor skulle betalas till Lok Jumbish. Ett skäl som angavs var att Lok Jumbish var en självständig organisation och inte en del av den indiska staten, ett annat att protesterna mot kärnvapensprängningarna inte skulle drabba fattiga människor.

Det fortsatta svenska agerandet har varit det mest märkliga. Det har helt enkelt inte kommit något besked från svenska myndigheter om huruvida Sverige ska fortsätta att stödja Lok Jumbish. Det beror inte på de ansvariga handläggarna på Sida. Där är uppfattningen att stödet bör fortsätta. Det handlar istället om att utrikesdepartementet och den politiska nivån aldrig kommit med något besked.

Ledningen i Lok Jumbish slutade till sist att vänta på beslut från Sverige. Ganska snart började man söka nya bidragsgivare. Det var inte svårt eftersom de projekt som Lok Jumbish bedriver har ett mycket gott internationellt rykte. Nyligen tecknades ett avtal mellan Lok Jumbish och den brittiska biståndsmyndigheten DFID.

Engelsmännen lovar att stödja Lok Jumbish med motsvarande 400 miljoner kronor fram till år 2004. Med detta avtal är det svenska stödet till Lok Jumbish definitivt historia.

Ordföranden i Lok Jumbish kunde inte dölja sin besvikelse när jag intervjuade honom i Jaipur:

– Vi hade helst velat fortsätta att samarbeta med Sida. Men Sverige har agerat oklokt och ovänksamt. Det är mycket medvetet som jag uttrycker detta tydligt, sade **Anil Bordia**.

Den enda officiella svenska kommentar till det avbrutna stödet har kommit från statssekreterare **Mats Karlsson** vid utrikesdepartementet. Han hävdar kort och gott att det är "den indiska centralregeringen och delstatsregeringen i Rajasthan som har ansvaret för utbildningen och inte Sverige".

Mats Wingborg

Stockholmslag vann dramatisk allsvensk cricketfinal

□ Lördagen den 21 augusti avgjordes den allsvenska finalen i cricket på Torslanda gamla flygplats i Göteborg. Vinnare blev Svea cricketklubb från Stockholm som slog ut Desi cricket club från Göteborg med klara 234 mot 111.

Allsvenska cricketserien domineras av invandrartäta lag, båda finalagen domineras av pakistanier, men där finns även en och annan indier med.

Finalen höll på ända till femtiden på kvällen med avbrott för teapaus och lunch.

Cricketallsvenskan har tolv deltagande lag och reglerna säger att minst sju av de 11 spelarna i varje lag måste vara svenska medborgare och att övriga måste vara bofasta i Sverige.

Cricket är ett gammalt engelskt slagbollsspel med ett platt slagträ och mycket taktik, med brännboll och baseball som avlägsna släktingar. Reglerna är mycket detaljerade. Bland annat måste domarna vara klädda i långa vita rockar och stå bakom bollkastarna.

Aru Sandanam som spelar i Stockholmslaget, säger i ett exklusivt uttalande för SYDASIEN att den fiendlighet som finns i Asien mellan indier och pakistanier inte känns av i Sverige.

Han var dock hela tiden säker på att hans lag skulle vinna matchen eftersom Stockholmslagen i stort sett alltid vunnit hittills.

Svenska mediers intresse för svensk cricket har alltid varit magert, klagar Sandanam. Men förra året gjordes ett genombrott när Sportnytt för första gången visade bilder från finalen.

Thomas Bibin

En nihangisikh försöker balansera sin megaturban under ett pilgrimsbesök i Patna.

TURBANEN

– högt buren huvudbonad

Sikhernas turban, pagri, är inte bara en religiös symbol. Den ger också starkt etnisk självkänsla.

För att inte tala om vad det färgglada tygstycket betyder för den fåfänge.

När överste A.L.H. Polier vid Ostindiska kompaniet 1780 färdigställde den tidigaste europeiska nedteckningen om sikherna i nordvästra Indiens Punjabprovins förundrades han över deras yttre: "Deras kläder är mycket sparsamma, ett par blå underbyxor, en sorts brokig sjal som bärs halft runt midjan och halft över axlarna med en låg blå turban ... bärande ett stålarmband på en arm och låta huvudhåret och skägget växa utformar hela mystiken med deras religion."

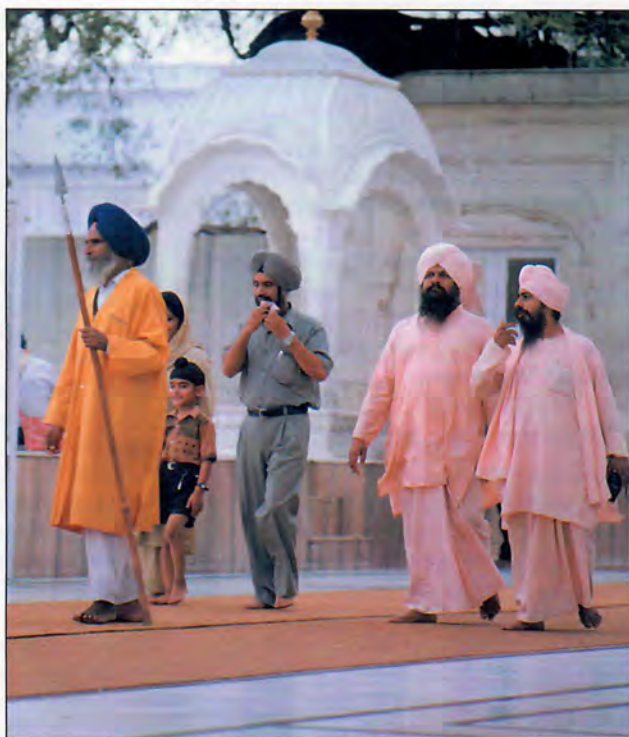
Några århundranden har passerat sedan Poliers notering och mystiken kring sikhernas yttre attribut har under 1900-talets utveckling övergått till en diskussion om etniska minoriteters symbolbruk. Allt eftersom sikher under vårt sekel har utvandrat från sitt hemland Punjab har framförallt deras turban föranlett långtgående konflikter med värdländernas myndigheter.

Turbandebatten vid Göteborgs Spårvägar i mitten på 80-talet är väl känd där en anställd turban inplacerades i en de-

batt om religionsfrihet. Men kanske främst i Storbritannien och Nordamerika med en omfattande sikhisk befolkning har tvister om turbanen varit återkommande och gällt allt från tjänsteuniformer till trafikregler om användandet av hjälm. Sikhernas svar har varit entydigt – de tar inte av turbanen – och i flera rättsmål främst i Nordamerika har experter in kallats för att rättfärdiga turbanen som en religiös symbol, inte bara en huvudbonad.

Förklaringar till användandet av turban bland sikher är mångfaldiga, men dess symbolvärde för en sikhisk identitet, såväl religiöst som etniskt, behöver knappast ifrågasättas.

Att ta av turbanen uppfattas av många sikher inte bara som ett förnekande av sikhismens läror utan även som ett avvísande av punjabi-kulturen och det etniska ursprunget. För att rättfärdiga turba-

Två män i rosa turban och matchande kläder i Amritsar. Kanske är de på bröllopsresa? Vid giftermål brukar brudgummen bära rosa eller röd turban. Funktionärerna i Gyllene Templet bär alltid blå turban.

nen i västerlandet har den kategoriserats som religiös symbol, vilket i sin tur inte har varit en lätt uppgift eftersom det saknas autentiska religiösa källor som ger

VÄND!

Politisk
sikh?

Helig
sikh?

Nygift
sikh?

Sörjande
sikh?

FORTS.

tydliga direktiv för ett specifikt turbanbruk.

Kärnan och grunden för den sikhiska religionen, det uppenbarande gudomliga ordet, *gurbani*, delgivet framförallt i sikhismens heliga kanon (*Guru Granth Sahib*), utgörs av en hängivelse för poesi, recitation och meditation. Förutom att skriftens metrisk utformning gör texten svårtolkad, behandlar den människans inre väg till kunskap om det gudomliga och ger inga tydliga instruktioner för turbanbruk.

Det är främst i nedtecknade levnadsmålnaler, *rahit*, de äldsta daterade till 1600-talet, som det går att hitta föreskrifter om turbanen. Dessa är ofta direkt eller indirekt tillskrivna sikhismens mänskliga gurus och betraktas som religiöst giltiga. Förutom anvisningar om noggrann hårvård och krav på ett värdigt yttre, uttrycker dessa bland annat att sikher ska använda just turban, inte hatt eller mössa, och att denna ska knytas regelbundet. Den sikhiska turbanens religiösa giltighet måste förstås genom dess funktion – att värdigt täcka håret. För sikher som initierats i den normerande gemenskapen *khalsa* föreligger ett krav på att uppbära fem symboler; svärd, stålarmband, underkläde, kam och slutligen oklippt hår.

Traditionen går tillbaka till den tionde och sista mänskliga gurun, **Guru Gobind Singh** (1666-1708) som år 1699 e Kr ska ha utfört en bestämmelse att sikherna skulle ingå i en markerad samhörighet. Förutom att ge sikherna yttre attribut infördes en initiationsrit, samtidigt som befattningen som guru, andlig vägledare, övergick från Gobind Singh till hela den sikhiska gemenskapen.

Hårväxt ska inte förhindras

Turbanen och det oklippta håret går parallellt i den sikhiska traditionen och ofta räcker det med en hänvisning till bestämmelsen år 1699 för att rättfärdiga bruket. Eftersom gurus ord och befallning betraktas som en gudomlig uppenbarelse är denna referens ytterst väsentlig för sikher. Men det är kanske främst synen på det oklippta håret som kan berättiga ett turbanbruk. Många sikher anser att hår besitter andliga och magiska krafter, medan andra hänvisar till att hårväxt är en av Gud skapad, naturlig och mänsklig funktion som inte ska förhindras.

Främst huvudhåret är signifikant. Det beskyddar huvudet, centrat för människans inre som genom att följa sikhismens läror och meditera över det gudomligas namn kan föra människan till andlig befrielse.

Många anser även att människans inre krafter och det gudomliga i henne sitter just i huvudhåret. Att klippa sig leder följaktligen till en beskärning av just de resurser som kan leda en människa till befrielse. Betydelsen av en sådan uppfattning ger sig till känna som ett allmänt motstånd mot att avlägsna håret till och med i livshotande situationer, till exempel vid sjukdomar som kräver kirurgiska ingrepp i huvudet eller hårborttagning.

Symbolisk kastration

Det oklippta håret sammankopplas även med en stark mänsklig kraft och potens. Från flera kulturer har antropologer påvisat att håret ofta anses vara i en intim förbindelse med social okontroll och sexualitet där en rituell klippning eller rakning kan tolkas som en symbolisk kastration, en övergång till social och sexuell kontroll. Tas i beaktande både sikhismens grundläggande ideologi och den hinduiska kontext religionen allt från 1500-talet växte fram i kan denna infallsvinkel på hårsymbolik närmas.

Vägen till andlig befrielse går i sikhismen främst genom människans inre hängivelse, meditation över det gudomliga namnet och social tjänst. Detta innebär ett accepterade av människan som en social varelse, där social aktivitet med rättfärdiga intentioner ger andliga meriter och samtidigt kräver ett individuellt moraliskt ansvar.

Sikhismens gurus inte bara kritiserade utan öppet varnade för både religiös ritualism och asketism, en god reflektion av deras samtid. Medan en ortodox och brahminsk hinduism förespråkade rituell rakning vid olika livsstadier och sociala övergångar, lät anhängare till flera heterodoxa hinduiska sekter håret växa fritt till ett tovtigt hår, *jata*. Men även rakning förekom, bland annat för att markera social avskildhet, asketism och ett asexuellt tillstånd.

Som det har framförts av sikher själva kan det sikhiska håret, oavsett om det är rakt, långt eller ovårdat, vara någon bekräftelse av människans naturliga tillstånd, medan turbanen hårt åtvirad tillför social kontroll och fungerar som en moralisk åstramning. För många familjer markerar turbanen just passagen från barndom till mandom. Pojkar använder oftast ett mindre enkelt tygstycke över det uppknutna håret. När de når tonåren anordnas en ceremoni i *gurdwaran* (sikhtemplet) där novisen får turbanen virad runt huvudet i närvaro av Guru Granth Sahib.

Även om det i dag finns kvinnor som använder turban, framförallt i den ameri-

kanska sikhrelsen, har den blivit främst ett manligt attribut. Män anses också överlag ha större svårighet att kontrollera de mänskliga friheterna och turbanen betraktas som ett mycket personligt attribut vilket kan beröras endast av närstående. Men för både män och kvinnor finns det emellertid en allmän regel att ha håret uppbundet, endera i en knut eller flätat. Det lössläppta fria

Det lössläppta håret kopplas ofta ihop med okontrollerade och farliga krafter

Män anses överlag ha större svårighet att kontrollera de mänskliga drifterna

"It usually takes two to make a turban". Tillsammans med sin syster visar Gurmeet Singh i Amritsar turbanvirningens konst.

håret kopplas ofta samman med okontrollerade och farliga krafter, både mänskliga och övermänskliga. Och trots håravfall under äldre år får turbanen sitta kvar.

Sikher använder ofta en kategorisering av den egna religiösa och etniska gruppen på grundval av turbanens vara eller icke vara. Medan *keshdhari* är sikher med oklippt hår och turban, är *mona sikhs* de klippta

utan. *Amritdhari* kallas de med hår och turban som även initieras, det vill säga tagit *amrit*, den gudomliga nektarn.

Vidare har en turbankultur utvecklats där turbanens färg, storlek och virning kan avslöja bärarens både sociala, religiösa och politiska tillhörighet. Vid exempelvis giftermål bär brudgummen tillsammans med svärdet en röd eller rosa turban, medan änkemän bär vit. Flera sekter inom sikhismen och politiska falanger utmärks inte bara på turbanens färg utan också dess virning. *Namdhari*-sikher, lärjungarna till **Guru Jagjit Singh** i Ludhiana, liksom sympatisörer till Kongresspartiet bär vita turbanser. Förutom att vara sorgfärgen i Punjab är det även ett tecken på renhet. Anhängare till det politiska partiet Akali Dal använder den blå färgen, vilket också oftast används av funktionärer i de flesta gurdwaras. Blå anses framförallt vara färgen för Guru Gobind Singh och därmed också färgen för *khalsa*. Sikher från *Nihangi*-sekten bär turbanser i saffransfärg som en indikation på deras helgonskap.

Populär v-skärning

Den mest vanliga turbanvirningen bland sikher i dag ska ha utvecklats vid **Maharaja Ranjit Singhs** hov i Punjab under första delen av 1800-talet. Enligt denna virning draperas tyget hårt uppåt och skapar en v-skärning i pannan. Bland andra *Namdhari*- och *Nihangi*-sikher som använder en annan turbanteknik kallas ofta *patte pagriwalle* – de med böjda turbanser. Istället för en v-skärning fram är denna variant slät över pannan och mer flat i sin form. I folkmun är det ofta turbanbrukets och virningens praxis som ger anhängarna en benämning.

Men alla typer av turbanser behöver inte avslöja någon specifik tillhörighet utan följer helt enkelt det senaste modet. Amritsar i Punjab är inte bara sikhismens religiösa Mekka utan även turbanmodets Paris. I basarstråket intill det Gyllene templet har **Satinderjit Singh** en populär pagri-shop där han i familjetraditionen säljer turban-tyger av alla slag.

90-talets mode är stor volym

Enligt experten har turbanen under 90-talet karakteriserats av stor volym. Tidigare skulle den moderätt utgöra ett 4-5 meter långt tygstycke, medan den under senare år har utvidgats till 7-9 meter. Samtidigt har det mönstrade tyget bytts ut mot mer stilrena enfärgade varianter. Grumliga färger har övergått till klara där blått och rött fortfarande är stående favoriter. Parallellt med en sikhisk självmedvetenhet har turbanen växt i klara färgskalor.

För den individuella turbanbäraren är valet av tyg ofta en noggrann procedur eftersom framförallt färgen ska matcha bärarens tilltänkta kläder, eller som i vissa fall, hustruns punjabidräkt, *shalwar qamiz*. Turbanen har också accessoarer. Som både andlig guru och världslig krigare är Guru Gobind Singh oftast framställd i populär konst med en stålring, *chakra* runt turbanen, tidigare ett kastvapen och symbol för universums eviga kretslopp. I dag är det främst *nihangisikher* som följer bruket med anspråk på att fullfölja traditionen som krigare och helgon. Vid religiösa ceremonier pryds turbanen ofta med sikhismens främsta symbol, *khandamärket*, där chakrat, två dolkar och det tveggade svärdet ingår.

På indisk MTV har numera **Daleer Mehndi**, den välkända sångaren av populäriserad punjabisk folkmusik, även introducerat silkesturbanen prydd med en G-klav. Sikhernas turban är knappast någon enkel huvudbonad, men inte heller någon mystisk svepning och för den som är villig att försöka utforska turbanbruket väntar ett spännande religiöst, socialt och kulturellt problemkomplex. Att be sikherna ta av turbanen förblir dock ett orimligt krav.

Text och foto! Kristina Myrvold

Artikelförfattaren är forskarstuderande i religionshistoria vid Lunds universitet. Sedan 1996 bor hon under längre perioder i norra Indien där hon bedriver fältstudier i sikhism.

Första kvinnliga sikhledaren vald

Bibi Jagir Kaur bryter manlig dominans inom sikhismen

Men än är det långt kvar till 33 procent

Bibi Jagir Kaur är kvinnan som brytit en långvarig manlig dominans inom sikhledarskapet.

I slutet av mars invaldes den 45-åriga "järnlady" till president för den mäktigaste religiösa instansen i sikhismen.

Bibi Jagir Kaur valdes att leda *Shiromani Gurudwara Parbanshak Committee* (SGPC) i Amritsar, en organisation som kontrollerar över 300 sikhiska tempel i norra Indien och omsätter en budget på cirka en miljard rupees. Därmed är hon den första kvinnliga sikhledaren.

Genom ett lagbeslut 1925 – *Gurudwara Act* – bildades SGPC för att kontrollera och förvalta sikhiska tempel i det dåvarande Punjab. Detta var ett av många resultat av en lång reformationsrörelse inom sikhismen. Sedan 1800-talet fanns rörelsen vars syfte var att dels arbeta för Indiens självständighet men också återupprätta sikhismen som religion både i läror och praktik.

Sedan dess bildande har SGPC etablerat sig framgångsrikt som ett i första hand religiöst huvudorgan för sikhismen. I dag består organisationen främst av fyra underavdelningar som förutom att sköta administrationen för sikhtempel och pilgrimsplatser i Punjab, Himachal Pradesh och Haryana, även ansvarar för olika utbildningsinstitutioner och missionsverksamhet.

Den främsta av dessa är generalkommittén i SGPC som bland annat är styrande instans över *Akal Takht*, den eviga tronen, i Amritsar med en överlägsen makt i religiösa angelägenheter. Sikhiska organisationer och individer världen över är bundna till dess beslut i frågor som berör religion. Sedan en längre tid tillbaka ligger även ett vilande förslag, *All Sikh Gurudwara Act*, om att SGPC ska omorganiseras och utvidga den kontrollerande domänen av sikhtempel i hela Indien. Det är till denna organisation, huvudsakligen bestående av män, Bibi Jagir Kaur har utnämnts som den första kvinnliga ledaren.

33 procent av det svaga könet

I mitten av 90-talet framkom förslaget att av de 180 invalda medlemmarna i SGPC skulle 33 procent vara reserverade för "det svagare könet". Chefsministern för delstaten Punjab och ledare för Punjab's främsta

politiska parti Shiromani Akali Dal, **Prakash Singh Badal** har varit en framträdande förespråkare för könskvotering, men beslutet har ännu inte genomförts.

Valet av Bibi Jagir Kaur betraktas av många som en fördold politisk komplott ledd av Badal för att kunna sätta den mäktige rivalen och tidigare partiledaren **Gurcharan Singh Tohra** åt sidan. Konflikten mellan Badal och Tohra har under de senare åren knappast varit diskret. Tohra har valts till president inte mindre än 25 gånger och har mött återkommande kri-

mindre villig att behandla sin framgång som kvinna inom en mansdominerad instans. Hon har istället kortfattat hänvisat till sikhismens läror om jämställdhet mellan könen. Att hon dessutom kommer från en lägre kast har av flera betraktats som en merit i Badals strategi. Även om det ligger en del i den här typen av analyser kring Bibi Jagir Kaur's framgångar är det konstigt att man som vanligt tycks tro att det måste stå en man bakom en kvinnas framgång.

Förstklassig järnlady

Karikatyren av hennes personlighet berättar att hon är en förstklassig järnlady. Efter att hennes make **Bawa Charnjit Singh** dog i cancer 1983 efter bara tre års äktenskap går hon klädd i vit *shalwar qamiz*, traditionell sorgedräkt för punjabikvinnor, och med svärdet som tecken på att hon är initierad i den sikhiska gemenskapen. Efter en kandidatexamen i matematik arbetade hon efter makens död som lärare samtidigt som hon uppfostrade sina två barn och därefter plockade Badal upp henne i den politiska karriären.

För den nya posten betraktas givetvis hennes religiositet som grundläggande och alla är överens om hennes goda meriter i detta fält. Hon framställs som en temperamentsfull predikant för sikhismen. Inför pressen har hon klargjort att religion och politik kan betraktas som siamesiska tvillingar. Hon var dock noggrann med att avsäga sig de politiska uppdragen när presidentskapet för SGPC tillföll henne och har som mål att göra organisationen till vad den ska vara – en religiös instans, inte en politisk. Spridning och förkunnelse av den sikhiska religionen står allra främst på Bibi Jagir Kaur's program.

Tänker rensa upp

Hennes starka självförtroende råder det ingen tvekan om. Förrutom att "rensa upp" inom SPGC, framförallt vad gäller politisk falskhet och korruption, har hon själv uttryckt att hennes presidentskap ska innebära en ny tradition i sikhismen, där fler kvinnor bör aktiveras i ledande positioner inom den sikhiska organisationen. Hur det går med detta får givetvis framtiden utvisa. Men det är en positiv signal att SGPC, betraktad som sikhismens "religiösa styrelse", inte bara i Punjab, utan världen över, har fått en kvinnlig ledare.

Kristina Myrvold

Ännu en sydasiatisk änka har klivit fram i rampljuset: Bibi Jagir Kaur är den första kvinnliga sikhledaren.

etik för att ägna för stort intresse åt Badal's domänpolitiska frågor. Det var Badal som hjälpte Bibi Jagir Kaur in i ledningen för Punjab's delstatspolitik under 90-talet genom att bland annat utse henne som ansvarig minister för social omsorg och kvinnoutveckling.

I den indiska pressen har hon beskrivits som Badal's strategiskt framskjutna stjärnskott i syfte att avsätta Tohra med hjälp av en aktuell jämställdhetsdebatt. Inför 300-årsjubileet i år av den sikhiska gemenskapen, *khalsa* har ett flertal reflektioner över sikhismens framtid framkommit. De mest aktuella frågorna har varit just de sociala. Medan sikhismens läror förespråkar jämlikhet mellan såväl kön som olika kast, så ger den samtida praktiken en annan bild. Inför pressen har Bibi Jagir Kaur själv varit

BJP stärkt av Kargil-krisen

Calcutta 13 augusti 1999

Två och en halv månader av bittra strider på de svårtillgängliga höjderna i det ödsliga Kargilområdet i det delade Kashmir lämnade Indien med 500 stupade och ungefär lika många sårade soldater; en betydande del av den glesa civilbefolkningen på flykt från sina hem och landets redan besvärliga finanser tyngda av åtskilliga miljarder rupees i oförutsedda utgifter. Även om skjutandet upphör befarar indiska försvarsexperten att Kargil i realiteten kommer att bli en utvidgning av Siachen-glaciären, fast med en besvärligare terräng. Försvaret av Siachen kostar redan i dag statskassan mer än 7 miljarder rupees om året.

Och även efter det att striderna i Kargil officiellt avslutats har lugnet inte lagt sig över området. Sporadisk skottlossning över gränsen fortsatte dagar i sträck och Indien hävdar också att man upptäckt strategiska bergstoppar som ännu befinner sig under pakistansk okkupation. Och den begränsade vapenvilan på Kargilfronten till trots följde snart en intensifiering av djärva terroristattacker mot indiska militäranläggningar såväl i Srinagar- och Jammu-regionerna i delstaten Kashmir som i landets nordöstra delar.

Gudsförgäta område

Det var mot denna bakgrund det senaste utbrottet av strider bröt ut i ett annat gudsförgäta område – Rann of Kutch – som avskiljer en del av den indiska delstaten Gujarat och den pakistanska Sind-provinsen. Det är ett stort ökenlikt område, av vilket en del dock under monsontid översvämmas av vatten från Arabiska Havet. Områdets verkliga värde ligger i utsikterna till stora oljefyndigheter på kontinentalsockeln i havet utanför.

Den 10 augusti sköt Indien ner ett pakistanskt militärt spaningsplan som påstås ha vikit av 10 km in på indiskt luft- rum över Rann of Kutch. Alla de 16 ombord på det pakistanska planet omkom. Nästa dag svarade Pakistan med att beskjuta en av de tre indiska helikoptrar som förde mediafolk till nedslagsplatsen. Som tur var missade missilen sitt mål. Därefter har båda ländernas väpnade styrkor i detta område försatts i full beredskap. Lyckligtvis har man dock på båda sidor lovat undvika en utvidgning till storskalig konflikt.

Två omedelbara effekter har den senaste händelseutvecklingen fått. För det första har Kashmirfrågan kommit att internationaliseras och för det andra har den internationella vapenindustrin fått sitt efterlängta- de bonanza.

Hur mycket Indien än invänder eller opponerar sig så har Kashmir nu i praktiken blivit en fråga för världssamfundet och föremål för påtryckningar och övertalning från västmakterna och i synnerhet USA:s sida. Indien hade dessförrinnan under några veckors tid solat sig i glansen från att **Clinton** och dennes talesmän gav sitt godkännande åt hur Kargilkonflikten hanterades. Men i fallet med Kutch har amerikanska företrädare tyligt utpekat Indien som skyldig part. Indiens tillgodohavande hos Washington har med ens suddats ut.

Det finns välgrundade skäl till att Indien motsätter sig att Kashmirfrågan internationaliseras. Ingen stormakt kan förhålla sig objektiv till konflikten, opåverkad av egna trångsynta politiska intressen. Men Indien kan likväl inte önska bort världens omsorg över konsekvenserna av de två kärnvapengrannarnas upptrappade konfrontation, vars grundorsak utgörs av den 50 år gamla olösta Kashmirfrågan.

Och faktiskt är det så att eftertänksamma indiska kommentatorer i växande utsträckning börjar uttrycka sin medvetenhet om Kashmirfrågans centrala roll och det angelägna behovet av att finna en lösning. Det växer också i Indien alltmer fram en oro över de grava kränkningar av det kashmiriska folkets demokratiska och mänskliga rättigheter som begås av New Delhi-administrationens agenter och våldsapparat, något som leder till en akut alienation. (Att man erkänner dessa förhållanden leder dock inte nödvändigtvis fram till en klar och bestämd uppfattning av hur Kashmirhärnan ska lösas. Men det är en annan historia.)

Beträffande den andra dimensionen, bördan av att skaffa fram vapen, finns inga säkra uppskattningar att få för tillfället. Efter det att skjutandet satte fart i Kargil släppte både Indien och Pakistan sina agenter lösa på den globala vapenmarknaden med långa inköpslistor – fler kanoner och mera tungt artilleri, reservdelar och ammunition, senaste modellerna av hyperkänslig spionutrustning och givetvis de modernaste krigsflygplanen. Omedelbar förmånstagare av vapensatsningen blev svenska Bofors som snabbt ströks från indiska regeringens svarta lista, där företaget hamnat på grund av påstådd inblandning i den ökända korruptionsskandalen för 10 år sedan.

Minoriteterna stödjer Gandhi

Detta är bakgrunden, som präglar landet inför valen till det 13:e Lok Sabha, val som pågår i omgångar under september och oktober. Det råder stor enighet bland bedömare att Kargil och uppföljningen av kriget

der på det hela taget har förstärkt BJP:s chanser liksom det har stärkt premiärminister **Vajpayees** personliga ställning.

Samtidigt finns det dock tecken på att minoriteterna, i synnerhet muslimerna och de kristna, i växande grad ger uttryck för sin antipati mot BJP. Det är också en allmän uppfattning att väsentliga delar av dessa väljare nu sluter upp kring kongresspartiet, och att **Sonia Gandhi** på det hela taget inte saknar förmåga att imponera på breda lager inom det slumrande kongresspartiet. De politiska sicksackrörelser som flertalet partier, vid sidan om BJP och vänstern, ägnar sig åt har dock bidragit till att suddat ut de klara linjerna inför väljarna på gräsrotsnivå. Och slutligen ska man inte bortse från den indiska väljarkårens förslagna klokhet. Därför skulle det vara idiotiskt att försöka förutspå det slutgiltiga valresultatet, i all synnerhet som det skiljer 50 dagar mellan första och sista valdag.

Ytterst skilda böjelser

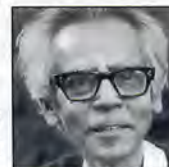
Hur än det omedelbara resultatet blir, och även om BJP-alliansen erövrar en avgörande majoritet röster, kommer det slutliga resultatet i termer av stabilitet inte att skilja sig mycket från det förra parlamentet. Medveten om begränsningarna i det egna partiets massutstrålning har BJP denna gång kastat ut sina nät i en mycket vidare cirkel än tidigare för att locka till sig allierade från varenda skrymsle på den politiska arenan, bortsett från vänstern, och därmed samlat på sig individer och grupperingar med ytterst skilda böjelser och ambitioner.

Den store förlikningsmannen som ska träda fram, premiärminister Vajpayee, kommer att behöva anstränga sig till det yttersta för att förlika oförenliga krav så att banden knyts fast, men ändå kommer antagonismen mellan alliansens medlemmar – individer och grupper – att fortsätta sjuda. Och sedan kommer BJP självt att tvingas svika sina egna kandidater för att istället tillfredsställa motsträviga allierade.

Vilken inverkan dessa spänningar kan ha på själva valutgången är ovisst, men att det uppstår konflikter efter valet är helt säkert. Och den här gången mer hänsynslösa än tidigare, eftersom den BJP-ledda alliansen fullständigt har lagt alla ideologiska fikionlöva åt sidan. Såvitt inte Vajpayee-ledningen har ett magiskt trollspö eller en båtong dold i skjortärmen, med vars hjälp man kan tygla det våldsamma patrascket.

Ajit Roy

Översättning: Lars Eklund

Massgraven i Chemmani grävs ut

Ett trauma går mot sin ohyggliga upplösning

Utgrävningarna av den miss-tänkta massgraven i Chemmani i norra delen av Sri Lanka har just påbörjats.

Därmed kan de anhöriga till hundratals unga tamiler snart få den ohyggliga bekräftelsen på arméns utrensningar för tre år sedan.

Det var i somras som en domstol i Sri Lanka gav order om att öppna graven där det enligt en lankesisk före detta armésoldat ligger hundratals tamilska ungdomar som dödades av armén. Vid en preliminär undersökning på platsen den 16 juni hittade myndigheterna två skelett. Enligt polisen har skeletten identifierats som kvarlevorna av två män, 22 och 28 år, som båda försvann 1996 kort efter det att armén intog Jaffnahalvön.

Uppgifterna om en massgrav på Jaffnahalvön kommer från en före detta armékorpral, **Somarathne Rajapakse**, som förra året dömdes till döden för att ha våldtagit och dödat en tamilska flicka. (Se artikel nedan samt SYDASIEN 3/98).

Rajapakse sa under rättegången att omkring 300 unga tamiler dödades av armén och slängts i en massgrav. Den plats han utpekade var exakt den där likfynden har gjorts. Utgrävningen av massgraven började den 6 september.

En av dem som var med vid de första spadtagen i juni är den 64-åriga **P. Selvarajah**. Hans 24-åriga son försvann en dag i slutet av juli 1996. Selvarajah minns fortfarande hur sonen var klädd den dagen: ljusblå skjorta och askfärgade byxor, en li-

ten guldkedja, två ringar och armbandsur. Sonen var på väg hem från jobbet då han stoppades på sin scooter i en militärkontroll i Chemmani, fyra kilometer söder om Jaffna.

Senare på dan när uppgiften om gripandet nått pappan så tog han sig till arméförläggningen där han såg scootern stå i ett hörn nära entrén. Men ingen av de tjänstgörande i lägret visste något om hans son. Ingen med det signalementet hade gripits den dagen, var beskedet.

I sin flera år långa kamp för att få sin son tillbaka har Selvarajah stött på många i samma situation. Och han har fått reda på att alla 22 som greps den där julidagen 1996 i just den militärkontrollen har varit försvunna sedan dess. Totalt försvann 628 ungdomar på Jaffnahalvön det året som var det första sedan armén återtagit Jaffna.

Viktiga minnesbilder

I dag leder Selvarajah organisationen *Jaffna's Guardian Association for the families of the Disappeared*. När nu massgravarna i Chemmani ska grävas upp så blir hans minne av sonens klädsel vid försvinnandet lika viktigt som alla de andra anhörigas liknande minnesbilder.

Samma dag som testgrävningarna gjordes, fyra kilometer därifrån, togs korpralen **Somarathne Rajapakse** till tingsrätten i Jaffna sedan han dan innan flugits upp från fängelset i Colombo. För ett år sen dömdes han i ett våldtäkts- och mordfall, och det var i slutet av den rättegången han avslöjade sin vetskap om massgravarna i Chemmani där han tjänstgjort som soldat på regeringssidan. Nu fördes han i handbojor mellan tre polismän inför skranket där han gav detaljer om gripanden, tortyr,

mord och hemliga massgravar som han bevitnat på nära håll.

– Vi dödade ingen. Vi grävde ner kroppar. Jag kan visar er platserna där 300 till 400 människor begravts.

Sprängkraften i Rajapakses avslöjanden har skakat nationen. Han och hans familj har fått ta emot åtskilliga mordhot. Och den som önskar livet ur honom kan lika gärna finnas bland dem som vaktar honom. Rajapakses bild inför domstolen är att han är ett offer. Och han gav oblygt massor av detaljer kring de blodiga händelserna samt många namn på de officerare som var ansvariga.

Efter vittnesmålet fördes Rajapakse till Chemmani där man kommit överens om att han skulle peka ut en av tio gravplatser. 500 meter från landsvägen mot Nallur, intill en grusväg, pekade han ut ett ställe där två kroppar begravts.

Tre timmar senare grävde det rättsmedicinska teamet fram ett knä. Men nu var skymningen nära, en plast lades över platsen och polis sattes på vakt.

Nästa dag blottade man två kroppar, liggande ovanpå varandra med trästockar emellan. Den ene på rygg med uppdragna knän, den andre på sidan. Den ene hade ögonbindel med knuten intakt. Han hade också ett hål i huvudet. Den andres händer var ihopbundna. De hade också kläder som kunde identifieras.

En dag senare togs skeletten till Jaffna och gråtande människor ombads att identifiera kläder och annat som hittats i graven. Det dröjde inte länge innan de båda offren var identifierade, två mekaniker vid en bilverkstad i trakten.

Thomas Bibin

Rajapakse: "Jag är oskyldig till det mord jag dömts för"

– Jag var avdelat skrivbiträde vid militärlägret i Ariyalai under kapten **Lalith Hewa**. I början greps ett antal människor och togs till lägret där de stängdes in i "Jaya", ett hus som användes särskilt för tortyr. Andra hölls i en skolbyggnad. Utöver Hewa sköttes detta av löjtnanterna **Wijesiriwardene** och **Thudugala**.

– Dessa tre låg också bakom gripandet av statstjänaren **Selvaratnam** som togs till lägret en dag. Nästa dag kom hans fru till mig och frågade efter honom, men jag hade inget svar då. Jag såg Selvaratnam i Jaya-huset med omkring 25 andra. Hans ben var bundna och han vädjade till mig och sa att han inte var knuten till Tigergeril-

lan. Jag bad kapten Hewa att släppa honom. Han sa ja, men samma kväll tog dom livet av Selvaratnam.

– När jag kom tillbaka dagen därpå såg jag ytterligare 10 döda kroppar.

– En annan händelse när jag arbetade i Jaya-huset var gripandet av **Udaya Kumara**. Sen hans familj vädjat till mig gick

jag till kapten Jayawardena för att be honom släppa Kumara. På eftermiddagen togs han till ett annat läger dit man sände besked via radio att han skulle släppas. Då hängde han i fötterna och han var skuren över hela kroppen med rakblad. Så kunde dom inte släppa honom, så han dödades en stund senare. För ni mig till huset kan jag peka ut

Redan vid provgrävningarna i somras hittades kroppar i den misstänkta massgraven i norra Sri Lanka.

FOTO: PRESSENS BILD

verktygen som användes för tortyren.

– En dag ombads jag att hämta en jordhacka till kapten Lalith Hewa, och när jag kom till honom hade han en naken kvinna hos sig. Hon hade tagits tidigare till lägret ihop med sin man. Hewa

våldtog kvinnan och senare slog han ihjäl henne och hennes man med jordhackan. Han försökte själv gräva ner dom, men vi fick ta kropparna till Chemmani. Jag kan visa var de ligger.

– Det var många som försvann från Ariyalai. Jag vet

hur många som greps och jag vet hur många som begravdes. Och jag är oskyldig till det mord jag dömts för. Det är riktigt att jag begravde henne, men utan att veta vem det var, då.

– Jag kan visa er tio gravplatser i Chemmani. Mina två

meddömda kamrater kan visa ytterligare sex platser. Och det finns också ett ställe bakom Jaya-huset.

Utdrag ur Rajapakses vittnesmål

Dödligt fredsarbete

Tamilsk fredsaktivist mördad av LTTE

Har Tigrarna gått för långt denna gång?

Den 4 augusti förlorade jag min siste vän i Sri Lanka.

Likt de flesta andra sprängdes den femtiofemåriga Neelam Thiruchelvam, örepubliken mest oförtröttelige fredsaktivist, i småbitar av en lönnmördare med bombladdningar lindade runt kroppen.

Också han mördades av de tamilska landsmän som han så ihärdigt försökt att förstå, påverka och hjälpa.

Den kanske siste rakryggade intellektuelle tamilen av sin generation finns inte mer och med i graven går nog också de sista resterna av det hopp om sunt förnuft och humanism som så många av oss trots allt har burit på.

Det tamilska upproret mot den singalesiska folkmajoriteten på Sri Lanka fyllde i förra veckan 16 år och beräknas ha krävt mer än 80 000 människoliv. Till bilden av våldet hör också vänstergerillan JVP:s revolt i slutet av 1980-talet som brutalt krossades av regimens mordänglar och döds-kåror med 40 000 döda och minst lika många försvunna.

Och detta är enligt resebyråerna ett "turistparadis".

Vad jag kan påminna mig så har bara en enda av Sri Lankas toppolitiker lämnat jordelivet på ett naturligt sätt under de senaste tolv åren: **Julius Jayawardene**, president 1977-89 och ansvarig för den etniska verbölden och upptrappningen av konflikten, dog häromåret i ålderskrämpor sedan han fyllt 92.

COPE snart redo att lämna över

Biståndsföreningen COPE förmedlar stipendier för yrkesutbildning till plantagearbetarungdom i Sri Lanka och till ungdomar som repatrierats från Sri Lanka till södra Indien. Projektet startade för precis tio år sedan och det har gett yrkesutbildning till unga i en av de mest eftersatta grupperna i Asien. Bara omkring en procent i denna folkgrupp når ens till gymnasiet.

Projektet har delfinansierats med stöd från Sida och i dag är projektet inne på slutet av sin

andra och sista projektperiod. Ett par hundra studerande är igång just nu.

Stödet har möjliggjorts genom ett samarbete mellan svenska COPE och CSPA (Coordinating Secretariat for Plantation Areas) i Kandy, Sri Lanka och Island Trust i Tamil Nadu, Indien. Det är dock med sorg vi fått beskedet att en av de främsta i projektets indiska del, **R R Sivalingam**, avled i somras.

Meningen är att CSPA och IT nu ska ta över stipendieverksamheten själva. Finansieringen kan ske lokalt och/eller via givare i väst, till exempel i form av fadderverksamhet. Men för att klara detta behövs goda

kommunikationer och digital kompetens. Därför satsas projektets sista svenska slantar på att rusta upp CSPA och Island Trust med datorer och IT-kunskaper. Utbildning pågår redan och det dröjer inte länge förrän båda organisationerna har e-post och hemsidor på nätet.

Men slutfinansieringen av projek-

R. Umanandhi-ni – en av COPEs stipendiater.

kvinnlig självmordsbombare vid ett valmöte, presidenten Premadasa, två av Sri Lankas oppositionsledare och tjugotalet parlamentsledamöter, de flesta folkvalda representanter för tamilerna. LTTE har inte bara stridit mot den lankesiska armén i 16 år utan tog också upp vapen mot sina forna välgörare Indien som 1987 sände fredsbevarande styrkor till ön.

Då som nu är det självmordsförband av unga pojkar som öppnar vägen mot "se-grarna". Inte ens afrikanska gerillor har så många barnsoldater som LTTE.

Mordet på Neelam hotar dock att bli till en bumerang. Alla tamiler vet att han just hade fått regeringen att godkänna ett paket för självstyre som skrev in deras rättigheter i författningen och garanterade dem delaktighet i makten. Förhoppningarna var stora eftersom hans arbete kunde ge den efterlängta freden.

Despoten Prabakaran, som alltid sett fred som ett dödligt hot mot sin ställning, kan nu inte längre framställa sig som tamilernas beskyddare. Många av de tamilska affärsmän utomlands som varje år hjälpt till att samla in miljontals kronor för vapeninköp kommer att se sanningen i ett annat ljus.

En massmördare har gått ett steg för långt.

Bo Gunnarsson

Inte ens afrikanska gerillor har så många barnsoldater som LTTE

tet är inte helt klar ännu. COPE behöver ca 20 000 kronor till, och en del av dessa pengar kommer från en trogen skara medlemmar i Sverige. Men andra bidrag tas emot med stor tacksamhet! Se adress och postgiro nedan.

Thomas Bibin

COPE
c/o Halvarsson
Klockstigen 8
667 31 Forshaga
e-post:
christer.halvarsson@telia.com
Postgiro: 429 22 02 - 3 'COPE'

Kriget leder till förfall på många områden

Sri Lanka har flest självmord i världen

Tortyren och övergreppen mot civila har onekligen fördjupat kriget och skapat oförsonliga motsättningar som det kommer ta minst en generation att läka.

Men det skapar offer på ett indirekt sätt.

Biträdande rikspolischefen BHMGM Kotagadeniya menar att den ökade brottsligheten i landet är en direkt följd av kriget i nordost. Med 12 000 desertörer från armén så har kontraktsmord blivit allt vanligare. Mord och dråp har ökat från drygt 1 500 till 2 000 från 1997 till 1998.

En desertör från marinen och underofficer i polisreserven fanns bland de 17 personer som gripits för kidnappningen av en av landets främsta affärsmän i mars då man krävde motsvarande två miljoner kr i lösen.

Fred genom krig och återupptagna avrättningar för grövre brott har inte bromsat den negativa trenden. Två tredjedelar av befolkningen i södra Sri Lanka vill ha en politisk lösning på kriget och färre än var tionde stödjer regeringens krigspolitik.

Krigspolitiken har också fött extremismen på den singalesiska sidan. Sinhala

Veeravidhana rapporteras numera trakassera alla minoriteter i södra delarna av landet.

Plantage-tamilernas förkämpe – "Double R" – är död

En mångårig sydasiatisk vän är död. **R R Sivalingam**. "Double R" hann fylla 67 år när en plötslig sjukdom tog hans liv.

Därmed har en av de stora förkämparna för plantagearbetarminoriteten i södra Indien och i Sri Lanka gått bort. Denna grupp – huvudsakligen lågkastiga tamiler – är den fattigaste och mest underprivilegerade gruppen näst de sydasiatiska stamfolken.

Sivalingam hade själv lankesiskt plantagetamilursprung, men lyckades som en av mikroskopiskt få ur sin grupp skaffa sig yrkesutbildning. Som

advokat delade han sin tid mellan praktiken i Colombo och det lilla kontoret uppe i högländerna där han gratis eller mot småpengar tog sin an plantagearbetarnas juridiska problem.

Sivalingams ursprung har bidragit till att han aldrig egentligen sympatiserat med Tigergerillans kamp för en egen stat i nordöst, en kamp som aldrig egentligen gällt plantagetamilerna. Men han blev å andra sidan ett offer för det statsunderstödda våldet mot alla tamiler i landet. När mobben med stöd ända upp på minister-nivå drog genom landets städer 1983 för att utrota tamiler så undgick han och hans barn med några minuter tillgodo att hackas ihjäl. En modig (singalesisk) granne i Colomboförorten där familjen bodde sa till mobben att Sivalingam inte var hemma, så mobben drog vidare.

Sivalingam var fram till sin död gift med en kvinna från Kerala i södra Indien, och de fick tre barn. Pogromerna i Sri

Lanka fick familjen att flytta till Indien, först till Chennai och sen till Coimbatore. Sivalingam fortsatte där sitt jobb för främst alla de plantagetamiler som tvingats iväg till Indien efter att ha slitit i flera generationer på plantagerna i Sri Lanka. Under flera år gav han ut tidskriften *Exodus* och han arbetade hårt för Island Trust, den or-

De tamilska plantagearbetarnas förkämpe, R R Sivalingam – "Double R", har gått bort.

FOTO: THOMAS BIBIN

Sri Lanka har i dag dessutom världens högsta självmordsfrekvens, omkring 7 000 per år. Nära en miljon människor behöver mat eller annat stöd från myndigheterna. Av dessa är cirka 600 000 människor flyktingar i eget land. Och cirka åtta miljoner människor har lämnat landet på grund av kriget.

Ekonomiskt är kriget också förödande. Utländska investeringar går ner och budgetunderskottet har stigit från 7,9 procent 1997 till kraftiga 9,2 procent. Och försvaret kostar nu 5,6 procent av BNP. Landets centralbank har larmat om omedelbara åtgärder för att få ordning på landets ekonomi.

Thomas Bibin

ganisation som bland annat driver stipendieverksamheten ihop med svenska Cope.

Att ställa upp för dem som repatrierats till Indien, kräva den hjälp de har rätt till enligt lag, gjorde Sivalingam till ovän med bland andra förra kronofogden i Ooty i Tamil Nadus höglänta inland. Hon skickade polisen på honom och han greps, sattes i cell och senare i en sjukbädd i ett flyktingläger bojad vid sängen. Han var då 61 år gammal, anklagad för terrorism.

Trots att såväl Sivalingams fru och mor var indiska medborgare, och trots att han bodde i Indien i över 15 år så fick han aldrig indiskt medborgarskap.

Cope och Sivalingams övriga vänner sörjer denne starke, rolige och besjälade fredsaktivist som hade lätt att skaffa sig såväl vänner som ovänner. Att vara vän till honom var synnerligen uppfriskande...

Thomas Bibin

Alla borde älska en rejäl reporter...

...och visst, den indiske journalisten Palagummi Sainath har flerfaldigt prisbelönats för sin reportagebok "Alla älskar en rejäl torka".

Men hans rättframma reportage om fattiga indier var till en början inte lättsålda. I dessa riktar Sainath kritik mot nyhetsindustrins bevakning av så kallade katastrofer. Översvämningar, torka och svält ger stora rubriker men de bakomliggande orsakerna ägnas inte många rader.

Katastrofer är helt enkelt stora affärer. Inte bara för media utan även för makthavare och biståndsländer som också de får kritik av Sainath.

"Alla älskar en rejäl torka" beskriver inte bara svåra och förtryckande förhållanden. Nedan följer ett avsnitt om de cyklande kvinnorna i Tamil Nadu.

Sverigeaktuelle Palagummi Sainath. Efter avklarad Bokmässan i Göteborg väntar flera andra platser på honom. 25 september är han på Solidaritetshuset i Stockholm.

FOTO: JUHA REKOLA

Där det finns ett hjul

PUDUKKOTTAI (Tamil Nadu): Att cykla, kan det vara en social rörelse? Låter långsökt. Kanske det. Men för tiotusentals kvinnor på landsbygden i Pudukkottai som nyss har lärt sig läsa låter det inte långsökt alls. Människor söker sig vägar, ibland märkliga vägar, för att slå sig fria ur sitt underläge, uttrycka sitt trots och ge sig på de fjättrar som håller dem fängslade.

I detta distrikt som är ett av Indiens fattigaste verkar cyklandet vara det medium som landsbygdens kvinnor gjort till sitt. Under de senaste arton månaderna har över 100 000 kvinnor, av vilka de flesta nyss lärt sig läsa, börjat använda cykeln som en symbol för självständighet, frihet och rörlighet. Om vi räknar bort flickor under tio års ålder betyder det att mer än en fjärdedel av alla landsbygdens kvinnor här har lärt sig cykla. Och över 70 000 av dessa kvinnor har deltagit i uppvisningar kombinerade med tävlingar där de stolt visat upp sina nya färdigheter. Och "träningsslägen" liksom viljan att lära sig cykla finns kvar.

Mitt på Pudukkottais landsbygd susar unga muslimska kvinnor från en strängt konservativ bakgrund fram på vägarna på sina cyklar. En del av dem tycks ha valt hjulet framför slöjan. **Jameela Bibi**, en ung muslimsk flicka som börjat cykla, sa till

mig: "Jag har rätt till det. Vi kan åka vart vi vill. Nu behöver jag inte stå och vänta på bussen. Jag vet att folk kom med slippriga kommentarer i början, men det brydde jag mig inte om."

Fatima är högstadielärare och så biten av cyklandet att hon hyr en cykel en halvtimme varje kväll (hon har inte råd att köpa någon egen cykel än – de kostar 1 200 rupier styck). Hon sa: "Det ger frihet att cykla. Nu är vi inte beroende av någon. Jag tänker aldrig sluta med det här." **Jameela**, **Fatima** och deras väninna **Avakanni**, som alla är några och tjugo, har lärt mängder av andra unga kvinnor i sitt samhälle att cykla.

CYKLANDET HAR SVEPT FRAM över distriktet. Kvinnliga jordbruksarbetare, stombrottsarbetare och bysköterskor tillhör entusiasterna. Dagisfröknar och lekisfröknar, ädelstenslipare och lärare ansluter sig till rörelsen. Byfunktionärer och matsalspersonal kommer inte långt efter.

Den stora majoriteten utgörs av dem som nyss lärt sig läsa. Den livaktiga alfabetiseringskampanjen i distriktet under ledning av *Arivoli Iyakkam* (Rörelsen Kunskapens ljus) har snabbt utnyttjat denna energi. Alla de nyligen läskunniga kvinnor som också nyss lärt sig cykla såg ett di-

rekt samband mellan cykeln och personligt oberoende.

"Det viktigaste var det självförtroende som kvinnorna fick av det", sa **N. Kannammal**, central samordnare i Arivoli och en av initiativtagarna till cykelrörelsen. "Inte minst viktigt var att det minskade beroendet av männen. Nu kan vi ofta se en kvinna som cyklar fyra kilometer för att hämta vatten, ibland med barnen. Hon kan också hämta varor på andra platser på egen hand. Men du kan tro att kvinnorna fick stå ut med våldsamma angrepp på sin karaktär när vi satte i gång. Det var många som kom med skabrösa kommentarer. Men genom Arivoli fick cyklandet socialt anseende. Det var därför kvinnorna började med det."

En av de allra första var Kannammal själv. Trots att hon har naturvetenskaplig universitetsexamen hade hon aldrig tidigare lyckats uppbåda "modet" att cykla.

Att besöka ett "cykelträningssläger" i Arivolis regi är en ovanlig upplevelse. I byn Kilakuruchi hade alla som ville lära sig cykla kommit i bästa söndagsstassen. Man kan inte undgå att frapperas av entusiasterna i rörelsen för cyklande. De måste få lära sig. Cyklandet anvisade en väg ut ur påtvingade rutiner och runt hinder som satts upp av män. De nyblivna cyklisterna

sjunger till och med sånger som Arivoli gjort för att uppmuntra cyklandet. En av dem går ungefär: "Åh, syster kom och lär dig cykla, följ med tidens hjul..."

Ett mycket stort antal av dem som lärt sig cykla har återvänt för att hjälpa nybörjarna. De arbetar gratis åt Arivoli som "mästerutbildare" (en något egendomlig benämning). Det finns inte bara en önskan om att lära sig cykla utan också en utbredd uppfattning bland dessa utbildare att alla kvinnor borde lära sig det. Deras erfarenhet har i sin tur berikat alfabetiseringsrörelsen. De nyblivna cyklisterna är nu ännu fastare knutna till Arivoli än tidigare.

HELA FÖRETEELEN ÄR EN IDÉ från den populära före detta distriktstyresmannen **Sheela Rani Chunkath**. 1991 föreslog hon att man skulle utbilda kvinnliga aktivister för att få ut alfabetiseringskampanjen till kvinnor i det inre av distriktet. Hon betonade också att rörlighet skulle ingå i alfabetiseringen. Detta hade sin grund i att kvinnornas brist på rörlighet spelade stor roll för att undergräva deras självförtroende. Chunkath uppvaktade bankerna för att förmå dem att bevilja lån till kvinnor för cykelköp. Hon förmådde också alla enskilda block att ta på sig ett speciellt ansvar för att föra ut kampanjen. Som distriktets högsta tjänsteman ägnade hon projektet stor personlig uppmärksamhet.

De första som lärde sig cykla var aktivisterna. Sedan ville de som nyss lärt sig läsa också lära sig cykla. Alla kvinnor ville lära sig det. Som man kan förstå ledde detta till en brist på damcyklar. Men strunt i det. Herrcyklar passar precis lika bra, så det så. En del kvinnor föredrog herrcyklarna eftersom de har en ram mellan sadel och styre. Där kan man placera ett barn. Och fortfarande cyklar tusentals kvinnor på herrcyklar. Tusentals andra drömmer om den dag när de över huvud taget får råd att skaffa en cykel.

Efter internationella kvinnodagen 1992 blir det här distriktet sig aldrig likt. Med flaggor på styret och klingande ringklockor tog över 1 500 kvinnliga cyklister staden Pudukkottai med storm. Deras helkvinnliga cykelrally blev en stor överraskning för stadens invånare, eftersom det var så stort.

VAD TYCKTE DÅ MÄNNEN? En som säkert gillade det hela var **S. Kannakarajan**, ägare till Ram Cycles. Denne cykelförsäljare sålde 350 procent fler damcyklar på ett år. Antagligen är den siffran för låg och det av två skäl. För det första var många kvinnor trötta på att vänta på damcyklar och köpte herrcyklar i stället. För det andra var Kannakarajan mycket ovillig att ge mig några upplysningar alls. Så vitt han förstod var jag en av skattemyndigheternas förklädda agenter.

När man i den stekande hettan i Kudimianmalais stenbrott stöter ihop med den tjugotvååriga **Manormani** som lär andra att cykla förstår man att kampanjen är värd allt besvär. Hon är själv stenbrottsarbetare och frivillig i Arivoli och tycker att det är viktigt att hennes arbetskamrater lär sig cykla. "Våra områden ligger litet avsides", sa hon till mig. "De som kan cykla blir rörliga." På en enda vecka 1992 uppvisade mer än 70 000 kvinnor sina färdigheter på cykel vid offentliga uppvisningar kombinerade med tävlingar arrangerade av Arivoli.

Cyklandet har alldeles uppenbara ekonomiska återverkningar. Det ökar inkomsterna. En del av kvinnorna här säljer jordbruksprodukter och annat i en grupp byar. För dem innebär cykeln minskad spilltid i väntan på bussar. Det är viktigt när vägnätet är dåligt ihopknutet. För det andra ger det dem mer tid att ägna sig åt att sälja sina varor. För det tredje vidgas det område som man kan täcka. Och slutligen kan det också öka fritiden om man skulle vara intresserad av det.

Att besöka ett av Arivolis "cykelutbildningsläger" är en ovanlig upplevelse. Alla som ville lära sig cykla hade kommit i bästa söndagsstassen. I Pudukkottai är cykeln en symbol för friheten. (Bild ur boken "Alla älskar en rejäl torka").

Småproducenter som brukade vänta på bussarna var ofta beroende av fäder, bröder, makar eller söner för att över huvud taget kunna ta sig till busshållplatsen. De kunde bara komma till ett begränsat antal byar för att sälja sina produkter. En del fick gå. De som inte har råd med cykel går fortfarande. De fick skynda hem tidigt för att ta hand om barnen och utföra andra sysslor, till exempel hämta vatten. De som har cyklar kombinerar nu lätt dessa olika uppgifter. Vilket betyder att man även på avlägsna vägar kan få se en ung mor med ett barn på ramen och varor på pakethållaren. Hon

kan också ha två eller kanske tre krukor med vatten hängande där bak samtidigt som hon cyklar till arbetet eller hemåt.

MEN DET SKULLE ÄNDÅ VARA FEL att betona den ekonomiska aspekten mer än allt annat. Den självkänsla som cykeln ger är avgörande: "Det är klart att det inte är ekonomiskt", sa Fatima och gav mig en blick som fick mig att känna mig ganska dum. "Vad får jag in för pengar på att cykla? Jag förlorar pengar. Jag har inte råd att ha cykel. Men jag hyr en varje kväll bara för att få den härliga känslan av oberoende." Innan jag kom till Pudukkottai hade jag aldrig betraktat detta enkla åkdon på det viset – cykeln som en symbol för friheten.

"Det är svårt för folk att förstå vilken stor sak det här är för landsbygdens kvinnor", sa Kannammal. "För dem är det en bedrift i stil med att bestiga Himalaya, att flyga ett flygplan. Folk kan skratta åt det. Det är bara kvinnorna som vet hur viktigt det är."

Jag antar att de gängse normerna för journalistik i det här läget kräver några "balanseringar" uttalanden från män som är motståndare till cykelrörelsen. Men uppriktigt sagt, vem bryr sig? Det finns hundratals kvinnor som nyss lärt sig läsa och som cyklar omkring där ute och det är det som är storyn.

Man skulle kunna säga att de män som är motståndare till rörelsen är ute och cyklar – om det inte vore så att de ligger så långt efter kvinnorna i det avseendet.

Efterskrift

När jag återvände till Pudukkottai i april 1995 var entusiasmen lika stor. Men ett stort antal kvinnor hade inte råd med egna cyklar – de kostar nu omkring 1 400 rupier styck. Och nu kom en ny generation som var för ung för att dra nytta av den första omgångens framgångar. Men Pudukkottai har fortfarande en unik ställning bland alla Indiens distrikt på grund av att en så förbluffande stor andel av kvinnorna har börjat cykla. Och på grund av entusiasmen för att lära sig det bland dem som ännu inte kan.

Utdrag ur Palagummi Sainaths bok "Alla älskar en rejäl torka" (Bokförlaget Tranan)
Översättning: Hans O Sjöström

Boken "Alla älskar en rejäl torka" kan beställas genom Sydasiens för endast 210 kr inkl porto.

Sätt in pengarna på postgiro 79 54 96-9 SYDASIEN och skriv vad din beställning avser.

Talat Hussain/Islamabad*

Nu spyr pakistanier och indier galla på varandra igen

En uppenbar effekt av den senaste stegringen i spänning mellan Pakistan och Indien är att de båda ländernas rigida inställning till Kashmirfrågan förstärkts. Indierna har deklarerat att man segrat i Kargil i och med att de sista infiltratorerna kastats ut från "landets territorium". Nyligen fann premiärminister **Atal Behari Vajpayee** det passande, i det känsliga läge som råder, att tala om att ge Pakistan en läxa.

Pakistans militära och politiska ledare intar också en tuff hållning. Premiärminister **Nawaz Sharif** förklarade vid ett möte till minne av den förre militärdiktatorn **Zia ul Haq**, på dennes dödsdag, att Kashmir inom kort kommer att bli en del av Pakistan. I takt med att applådaskorna efter Kargil förvandlas till hårdnande attityder i såväl Delhi som Islamabad har det hopp om en lösning av Kashmirfrågan som Lahoredeklarationen ingav nu krympt ihop till en vag aning. Ändå var det bara några få månader sedan utsikterna till en meningsfull lösning av Kashmirfrågan syntes möjlig. Detta till följd av att både Indien och Pakistan mjukar upp sina inställningar. Förändringen var mera tydlig i Pakistans fall än i Indiens, men icke desto mindre skedde en förändring av ländernas hållning, såväl i retorik som i verkligheten.

Indien hade börjat acceptera att Kashmir utgjorde en källa till konflikt, en förändring mot tidigare då man sagt sig inte ha någonting att diskutera om saken med Pakistan. Man modifierade också sitt mantra om Kashmir såsom varande en evig del av Indien, till att erkänna att Kashmirs ställning, och därmed också dess framtid, är en fråga som kan diskuteras. Fram tills Lahore-deklarationen var Delhis diplomatiska inställning till Kashmir försätlig, nämligen att Kashmirs ställning endast behövde justeras på en punkt – att Azad Kashmir togs tillbaka från Pakistan. Men efter Lahoredeklarationen började Delhi inse att man inte längre med sådana avledande manövrer kunde bluffa bort kärnfrågan, den om det Indien-ockuperade Kashmir.

Motvillig diplomatisk offensiv

Det fanns ännu en märkbar skillnad i det sätt på vilket Delhi betraktade Kashmir. Från att ha varit eftertrycklig motståndare till all internationell eller tredjeparts inblandning i Kashmirfrågan höll Indien motvilligt på att komma fram till att detta var en oundviklig nödvändighet.

Det var därför som, när Delhi under Kargil-krisen inledde en diplomatisk of-

fensiv riktad mot G8-länderna – och man därmed blandade in en tredje part i konflikten, reaktionen inte blev mer än obetydlig kritik från oppositionen. Det faktum att Kashmir inte kan isoleras från världens uppmärksamhet hade så smått börjat sjunka in i medvetandet. Så alltmedan utrikesminister **Jaswant Singh** i en intervju med BBC vinnlade sig om att framhäva att Kashmir bäst hanteras på bilateral nivå kunde Delhi inte längre upprätthålla denna ståndpunkt när han ställdes inför det faktum att de båda länderna inte rört sig en millimeter närmare varandra för att arbeta fram en för båda parter acceptabel lösning av problemet på egen hand.

Som ett resultat av samma motvilliga erkännande följde ytterligare ett, nämligen att Indien inte längre kan dölja sitt dödande av Kashmirier under täckmantel av det löjliga påståendet att det handlar om en "intern" angelägenhet. Människorättskränkningarna i Kashmir har varit, och är fortfarande, en ytterst besvärande fråga inför omvärlden för Indien.

Sist men inte minst var indierna tvungna att klumpa samman Kashmir med övriga tvistefrågor i relationen med Pakistan, istället för att upprepa sin gamla ståndpunkt att Kashmirfrågan skulle sättas på sparlåga och man först skulle satsa på att utveckla samarbete inom andra områden, såsom handels-, kultur- och sportutbyte och mänskliga kontakter över gränserna. I form av den så kallade "sammansatta dialogen" som Lahoredeklarationen resulterade i lyckades Pakistan pressa fram ett slags erkännande från indierna att Kashmirs centrala roll för de indisk-pakistanska förbindelserna inte kan nonchaleras.

"Kasmir först"

En stadig förändring hade också kunnat skönjas i Pakistans syn på Kashmir. Det tydliggjordes av Lahoredeklarationen, men långt före Vajpayees resa hade Islamabad börjat frigöra sig från den traditionella inställningen att ingenting kan diskuteras med Indien så länge som inte Kashmir-frågan tas upp. Faktiskt är det så att hela processen med Lahore-dialog blev möjlig först sedan Pakistan visat sig berett att byta ståndpunkt. Och därefter övergavs denna inställning, "Kasmir först – annars ingenting", fullständigt när Pakistan gick med på att starta en busslinje över gränsen och att främja handel liksom kultur- och sportutbyte trots att Indien inte tagit några konkreta goodwill-skapande initiativ när det gäller Kashmir.

Kashmir var alltså en viktig fråga för Pakistan, men inte den enda om vilken man borde diskutera med Indien. Det var den väsentliga förändringen.

Ännu en förändring, eller åtminstone ett tecken på att den pakistanska inställningen höll på att förändras, gällde frågan om folkomröstning. Sakta men säkert började pakistanska beslutsfattare inse att kravet på folkomröstning hade blivit realistiskt, om än befogat och i enlighet med principer.

Möjlighet till politiska val

Från att ha slagits för att en folkomröstning skulle vara det enda sättet att utröna det kashmiriska folkets önskemål hade Islamabad börjat medge att man kan använda också någon annan "rättvis väg" för att låta kashmirierna välja sin framtid. Något som innebar att Pakistan kunde tänka sig att acceptera ett internationellt övervakat val i Kashmir, och att Islamabad i sina praktiska överläggningar med indierna släppte på sin tidigare orubbliga hållning att vägen till en lösning av Kashmirkonflikten helt och hållet måste bygga på resolutionerna från FN:s säkerhetsråd. Pakistan var öppet för andra förslag, löd signalen.

Men sedan kom Kargil och incidenter som nerskjutningen av det pakistanska planet över Rann of Kutch. Och från att ha varit en konflikthärd på väg att lösas återfick Kashmir sin roll som tänkbar utlösare av ett kärnvapenkrig mellan Indien och Pakistan.

Nu spyr Indien och Pakistan åter galla på varandra istället för att samtala. Dessutom är de hemliga diplomatiska kanaler som Delhi och Islamabad nyttjat sig av nu stängda. Nawaz Sharif-regeringen är upptagen med att återupprätta en identitet av total kompromisslöshet. På samma sätt som regeringen före Kargil förde en realistisk kampanj för fred med Indien går man nu hur långt som helst för att spela på hatkänslorna mot Delhi. Man behöver inte vara ett snille för att under sådana omständigheter pessimistiskt inse de obefintliga utsikterna till att en meningsfull dialog mellan länderna återupplivas. Och ännu mera otroligt är att en sådan dialog, om den kommer i gång, skulle leda till en hållbar lösning av Kashmirproblemet.

Kashmir är efter att ha börjat tina upp i Lahoredeklarationens kölvatten åter fastfruset i fiendskapens is-skåp.

Syed Talat Hussain

Översättning: Lars Eklund

Bhangra får själen att dansa

Dans.

Dans.

Dans.

Det var kul.

När man försöker beskriva bhangraupplevelsen räcker ordförrådet inte till. Det handlar om en sinnesupplevelse, en motorisk erfarenhet som kan bestå i att det börjar rycka i lemmarna på den mest odansanta själ, varpå själen dansar sig halvgalen. Upptäcker man plötsligt. Men man kan inte beskriva det.

ReOrientfestivalen i Stockholm har år efter år presenterat de ledande bhangragrupperna från Storbritannien – de har haft Apna Sangeet, Jazzy B, och i år var turen kommen till DCS och TDF. DCS (från Birmingham) turnerar hårt i Storbritannien och gör uppemot hundra shower per år. På sistone har det börjat märkas ett intresse för deras bhangra i Indien, där filmbolagen plagierar deras låtar i sina soundtrack.

Men de brittiska bhangragrupperna tycker att Mumbai-bhangran är av ett oförargligt slag – ”tuggummibhangra”, kommersiell pop för småungar, feta sångare i vita turbaner, ej att förväxla med den seriösa fusionsmusik som brittisk bhangra utgör. TDF – eller The Dhol Foundation – är döpt efter den stora trumman som musikens grundrytm pulserar från. **Johnny Kalsi**, en glad sikh i armébyxor, turban och stora örhängen, bygger egna trummor (han skapade världens första raka dholtrumma) och har utformat läroplanen för en rad brittiska dhol-skolor dit folk söker sig för att lära sig spela bhangra-rytmen. Både **Shin** och Johnny är eniga om att världsmusiken är framtidens musik – efter rockens död och när folk blivit mindre och mindre rädda för främmande kulturer. SYDASIENs reportrar håller givetvis med. Vi säger aldrig emot dem som är kloka.

Asiatisk punkrock

– Ibland känns det som om vår punjabiska kultur blir starkare i England än i Punjab, där alla vill byta ut sin indiska kultur mot mikrovågsugnar och andra moderniteter, säger Shin, sångare och frontman i DCS. Bhangran har sina rötter i norra Indien och de flesta som sysslar med bhangra är punjaber. Det har alltid rört sig om en festmusik, men i England utvecklades den på 1980-talet bland andragenerationens asiatiska tonåringar till en stentuff dansmusik – en slags asiatisk punkrock eller hiphop, British-Asian-bhangra är hard edge, ingen snäll och leende musik, utan snarare hardcore eller heavy metal – fast utan de anarkistiska texterna. För även de brittiska banden sjunger om glada feststämningar, flickor, vin, brudar, sprit, tjejer, pilsner...

Och tack, det märker man när man vacklar ut från konserten på svaga ben.

– I bhangra går det inte att sjunga om politik. Det handlar bara om festande, högtider, kul saker – indisk musik är nästan aldrig politisk, förklarar Shin.

Rensa bort alla Casio-synthar

Aki Nawaz följer med banden som DJ och spelar lite obskyra ljudprover inför konserten. Mest känd är denna pakistanfödde gentleman som frontfigur i bandet Fun Da Mental samt grundare av Nation Records:

– Bhangran inspirerade faktiskt Nation Records. Många ser bhangran som töntig kabarémusik, men jag minns första gången som jag såg en bhangrakonsert i mitten av 80-talet, och då tänkte jag: Punk... det här är punkrock. Det var jämförbart med första gången som jag gick och såg Sex Pistols.

– Bhangran är väldigt viktig som identitetskapare för de asiatiska ungdomarna i England, men musiken måste utvecklas på ett konstruktivt sätt – någon eklektisk pro-

ducent som **Brian Eno** borde ta hand om musiken och rensa bort alla Casio-syntharna, säger Aki Nawaz. Han tycker att situationen i Storbritannien ser ganska mörk ut, medan bhangran tycks vinna ett allt starkare fäste på andra ställen i Europa, på populära musikfestivaler som Roskildes.

– Det finns inget som är så jävla fascistiskt som den brittiska musikbranschen och man kan knappast påstå att skivbolagen tar hand om bhangraartisterna, spottar han.

Vi på SYDASIEN enas om att det mest geniala som skrivits om kvällen står Expressen för i följande mening, som med en enkel metafor sammanfattar bhangra-rytmens innersta väsen:

”Genom trängseln hoppar en svensk klubbungdom fram och tillbaka i vida svängar, glad och rastlös som en ekorre i gul bepphatt.” (Per Andersson, Expressens kulturkorre).

Zac O'Yeah

Bhangra handlar bara om att festa, dansa och ha roligt. Den punjabiska punken får alltfler att släppa loss, särskilt festivalbesökare som här publiken på sommarens ReOrientfestival.

FOTO: PÅR JANSSON

Om man vill veta mer om bhangra är det bästa att åka till England och knalla runt på gatorna i Southall. Näst bästa alternativet är att kolla webbsidorna:

www.apnaarst.org

www.dhol.uv.net

www.dcs-band.co.uk

Ljuv musik när fiol mötte tablas

De blinkande lamporna från hindutemplet lyser upp den varma sydindiska natten. Ur slitna högtalare skrålar "Gånglåt från Äppelbo" spelad av svenska tonårstjejer.

Följ med när fiol möter tablas och unga svenska folkmusiker möter Indien.

Svensk folkmusik har rötter i det fattiga bondelandet Sverige. I södra Indien används den folkliga sången, dansen och musiken fortfarande av de fattiga för att klara av en hård vardag och kanske förklara en bister verklighet. Precis som i Sverige för hundra år sedan.

Detta var utgångspunkten för de tio tjejerna i folkmusikgruppen Ethno från Västergötland när de under våren turnerade i byar i Nilgirisbergen i södra Indien. Man ville skapa ett möte som spände över tids- och språkgränser. De stora frågan var; skulle man förstå varandra?

Palada Nagar ligger på dryga 2000 meter över havet i Nilgirisbergen och den slingriga vägen dit har en bedövande utsikt över tebuskar, djungel och slättland. Familjerna i byn lever på att plocka te på den näraliggande plantagen och detta ger avtryck i sånger och danser. Det mesta handlar om te och det hårda livet på plantagen, om grymma förmän, om kvinnorna som utnyttjas och om hur svårt det är att få ekonomin att gå ihop. Det är mustiga texter om liv och död och uttrycksmedlen, sången och danserna, är enkla men tydliga.

De svenska flickorna i Ethno lever ett helt annat liv och har en annan vardag. De går i skolan från nian och uppåt och deras livserfarenhet och bekymmer är knutna till hur det är att vara tonåring i Sverige. Men de har

Unga teplockare visade sin kultur och dansade för en natt till svensk folkmusik.

grävt fram sina egna musikaliska rötter och de vet att egentligen handlar den svenska och indiska folkmusiken om samma saker. Och med det gemensamma språket – musiken – vill de berätta om Sverige.

Förståelsen infinner sig

Nu är de på sitt första besök i Indien och sjunger och spelar polskor, brudmarscher och gånglåtar, traditionell svensk folkmusik ofta med en mörk, dov underton av vemod. Och det passar byborna i Palada Nagar.

Den enkla hopsnickrade scenen mitt i den fattiga byn och smutsiga, trötta människor som stannat till på vägen hem från dagens slit på plantagen, gör att fiolerna låter än mer klagande och plötsligt är det lätt att tänka sig hur det såg ut i Sverige när folkmusiken växte sig stark. Detta skulle kunna vara Floby i Västergötland för 100 år sedan.

Teplockarna i publiken vet inget om Sverige och har aldrig tidigare hört svensk folkmusik. Men förståelsen infinner sig. Det syns på kroppar som har svårt att stå still och de leende munnarna. På ögonen. På bara fötter som stampar takten i den röda, hårda jorden.

Flickorna känner med stigande självkänsla att musiken går fram och blir till en brygga över språkgränser och allt annat som skiljer. En brygga så verklig att den nästan går att ta på.

Tamil vs västgötska

Efter en stund med svensk fiolmusik kan inte byborna hålla sig längre. De måste få visa sina danser och sjunga sina sånger. Och medan kvällen blir sen natt, blandas indiskt och svenskt under helt okontrollerade former.

Enkla teplockarkvinnor dansar sina traditionella danser och de svenska tjejerna kontrar med en brudvals. Unga indiska flickor sjunger om giftermål på tamil och Ethno drar på med "Var det du som var i skjulet med mig?" på sin bredaste västgötska.

*En brygga
så verklig
att den
nästan går
att ta på*

Fullspikat. De unga musikerna i folkmusikgruppen Ethno mötte mycket som är ovanligt i Sverige, bland annat massor av folk och stor publik.

När så Ethno spelar upp "Sme' Pelles polska" och några äldre magra herrar i slitna lungis, först försiktigt, sedan mera självständigt, tar över takten på sina tablas, då är skillnaderna bortsuddade för ett kort magiskt ögonblick.

Unga svenska tjejer och indiska teplockare förstår varandra!

**Urban Jorméus
text och foto**

Många guldkorn i pakistansk antologi

A dragonfly in the sun
An anthology of Pakistani writing in English. Selected & edited by Muneeza Shamsie
Oxford University Press, 1997.

KAMILA SHAMSIE:
In the city by the sea
Granta, 1998.

För två år sedan, i samband med Pakistans femtioårsjubileum som självständig stat, gav Oxford University Press ut en antologi med pakistansk prosa och poesi på engelska. *A dragonfly in the sun* har redigerats av **Muneeza Shamsie**, en av sitt hemlands mest kända författarinnor och journalister. Ungefär samtidigt gavs en indisk motsvarighet ut – *The Vintage book of Indian writing 1947-1997*, med **Salman Rushdie** och **Elizabeth West** som redaktörer. Den sistnämnda är i och för sig begränsad till prosa, ett ynka bidrag är faktiskt översatt från ett av de indiska regionspråken men en jämförelse antologierna emellan är ändå intressant. Det vill säga en jämförelse ur en svensk läsaers synpunkt.

En sådan jämförelse är nämligen mycket talande – och nedslående. Av 32 indiska författare finns åtminstone 12 tillgängliga på svenska, av 44 pakistanier inte fler än 3! Av dessa tre är prosaförfattaren och filmregissören **Hanif Kureishi** välbekant för svenska läsare men har levt hela sitt liv i Storbritannien. Av **Tariq Ali** finns flera politiska böcker översatta, bland annat en om klanen **Nehru/Gandhi**, men representerar hans tid som ledande figur i den trotskistiska fjärde internationalen.

Från senare år, från Alis skönlitterära författarskap, finns ingenting. **Zulfikar Ghose**, slutligen, borde representerats med något bättre än romanen *Eldorado*, ett alltför utstuderat förväxlingsdrama i latinamerikansk miljö. **Muneeza Shamsies** antologi gör det förkrossande klart i vilken utsträckning Pakistan står i Indiens skugga; här finns många författarskap att upptäcka. Inte minst poeterna. **Ahmed Ali**, starkt influerad av klassisk kinesisk poesi, har liknats vid en pakistansk **T S Eliot**. **Daoud Kamal** kände jag till tidigare men bara som översättare från urdu, bland annat av **Faiz Ahmed Faiz** poesi. Nu hejdar jag mig vid hans antologidikter:

*Hur många galaxer återstår att utforska?
hur många kärnor i tidens granatäpple?
Pinjeträdet som knäcktes av fjolårets blixtnedslag
och den utbrända tändstickan i mitt askfat
ser så skrämmande lika ut.*

Bland prosaisterna förtjänar inte minst antologiredaktören själv att nämnas; hennes porträtt av en hunsad flicka utgör en nästan plågsam läsning.

En författare som däremot inte finns med i antologin, hon hanns helt enkelt inte med, är **Muneeza Shamsies** egen dotter **Kamila**. Förra året debuterade hon med en intensiv, medryckande roman – *In the city by the sea*. **Kamila Shamsie** är född 1973 och uppvuxen i Karachi men sedan åttiotalet bosatt utomlands. Att hon behållit kontakten med Pakistan är emellertid uppenbart, för handlingen i "In the city by the sea" utspelas i en stat som aldrig nämns vid namn men som företer stora likheter med **Kamila Shamsies** hemland.

Huvudpersonen är en elvaårig pojke, **Hasan**. **Hasan** lever sitt liv i skärningspunkten mellan trygg medelklassstillvaro, spännande cricketmatcher och sina egna hisnande äventyrsfantasier. Men snart nog skakas hans trygga värld i grunden. Först störtar grannpojken från hustaket när han flyger sin drake. Sedan sätts **Hasans** älskade morbror i husarrest och dras snart nog till och med inför rätta för sin opposition mot en tyrannisk militärregim. Morbroderns anhängare svarar med omfattande demonstrationer och strejker.

Det är naturligtvis omöjligt för **Hasan** att riktigt förstå vad som händer, men långsamt hinner insikten om att morbrodern svävar i livsfara ifatt honom. Men när kanske inte ens pappa advokaten kan hjälpa morbrodern – måste då inte **Hasan** själv rädda honom ur skurkarnas klor? **Kamila Shamsies** prosa är lekfull, sinnlig och poetisk. Den blandar skratt med allvar och fångar med imponerande träffsäkerhet spelet mellan fantasi och verklighet hos elvaåringen. Efter en sådan mogen romandebut törs man kanske rentav hoppas på att en fjärde pakistansk författare kan få bli översatt?

Anders Sjöbohm

Fler recensioner på nästa uppslag.
Där får du också reda på vem kvinnan på bilden är.

Ethno är en folkmusikgrupp från den kommunala musikskolan i Falköping. Resan till Indien gjordes under mars/april 1999 och var ett samarbete mellan musikskolan, Studieförbundet och u-landsföreningen "Ge livet en chans" i Falköping.

Samarbetspartners och värdar i Indien var Island Trust/4M i Kotagiri och Smyrna Home i Ootacamund.

Ethno ska under hösten 1999 turnera i skolor i Västra Götaland för att berätta om sitt möte med en annan kultur. Skriv till urban@infolyan.r.se om du vill ha mer information eller boka ett besök av **Ethno**.

Hitlers egen lilla guru

NICHOLAS GOODRICK-CLARKS:
Hitlers Priestess
New York University Press

Savitri Devi kallas av nynazister för Adolf Hitlers egen guru. Det var hon som förde fram idén att Führern var en inkarnation av den hinduiska guden Shiva, av hinduer betraktad som skapare och upprätthållare av ordningen i världen – men också en förstörare.

Savitri Devi såg i Hitler den ariska rasens beskyddare och var övertygad om att nazistledaren hade som mål att införa kast-systemet över hela jorden. Nazitysklands militära aggression ansåg hon vara ett bevis på att de urgamla ariska hjältarna från forntiden återuppstått. Det halvmilitära kampförbundet SS förkroppsligade, enligt Devi, krigarkastet *kshatriya*.

Om denna förvirrade kvinna och kopplingen mellan hindunationalism och nazism går att läsa i **Nicholas Goodrick-Clarks** mycket intressanta bok *Hitlers Priestess*.

Savitri Devi föddes 1905 som **Maximiani Portas** i Lyon, Frankrike. Modern kom från England och fadern var grek-italienare med franskt medborgarskap. Trots att hon såg ut som en sydeuropé påstod hon sig vara av nordisk härkomst. Moderns släkt, sade hon, var egentligen vikingar som utvandrat till Jutland och fadern var lombardier, den germanska stam som bosatte sig i nuvarande norra Italien.

Redan under skoltiden i Lyon visade Devi öppet, enligt Enligt **Nicholas Goodrick-Clarks**, sitt förakt för den västerländska civilisationen som hon uppfattade som dekadent och i förfall. Den sanna kulturen var enligt henne det antika Grekland.

Nicholas Goodrick-Clarks gör en noggrann genomgång av de tankegångar och

myter som var i svang under 1800-talet och som kom att forma Devis åsikter.

Antropologen **August Wilhelm Schlegel** (1767-1845) påstod i sin bok "Über die Sprache und Weisheit der Inder" att en ny överlägsen ras hade utvecklats i norra Indien och sedan vandrat västerut, bildat civilisationer och imperier i Europa.

Författaren **Karl Penke** vände upp och ned på teorin om arisk emigration och påstod att arierna ursprungligen kom från Skandinavien och senare utvandrade till Asien. Som bevis framförde han att brahminerna var ljusare i hyn än de lågkastiga. Detta nordiska ursprung hos arierna inspirerade nazisterna och deras chefsideolog **Alfred Rosenberg**.

Drömde om arisk kultur

Savitri Devi fascinerades av myterna om ariernas överlägsenhet och beslutade sig för att 1932 resa till Indien för att studera "den första civilisationen byggd på naturlig ras-hierarki". Savitri Devi beundrade brahminerna för att de under tusentals år behållit sin rasmässiga renhet. Hon uppfattade detta som ett levande bevis på det ariska kast-systemets fördelar. Hon föreställde sig att det indiska samhället skulle visa hur världen skulle se ut om nazismen fick råda i 6 000 år.

Devi drömde om en ren arisk förkristen kultur. Hon sökte efter den ursprungliga tron, en förkristen religion som enligt Devi överlevt i dagens Indien. Men denna sista utpost av arisk kultur var hotad och det var därför hon allierade sig med hindunationalister. Hon gifte sig även med en brahmin och nazist.

Devis utopi om en global arisk pånyttfödelse skulle gå via hinduisk återuppväckelse i Indien. Hindunationalister hade nämligen

Savitri Devi klädd i en sant arisk dress.

gen liknande idéer och talade om en gyllene tidsålder som de anammade efter att ha studerat på europeiska universitet och kommit i kontakt med den romantiserade bilden av det forntida ariska Indien som förts fram av tyska och franska forskare.

Myten om det ariska folkets överlägsenhet har alltså inspirerat både hindunationa-

Gediget om Gandhi

GIANNI SOFRI:
Gandhi and India. A century in focus

Windrush

En utmärkt pocketbok om den indiska frihetskampens förgrundsgestalt **Mahatma Gandhi** (1869-1948), som på ett förtjänstfullt sätt placeras in i sitt historiska sammanhang. Den italienske historikern **Gianni Sofri** skriver sakkunnigt om Indiens historia under den tid Gandhi verkade, liksom om hans år i Sydafrika 1893-1915. Boken är rikt illustrerad

med massor av historiska bilder och kartor, och är välskriven och lättläst. Bättre sammanfattning av det brittiska kolonialväldets sista decennier och kongresspartiets framväxt är svår att finna. I de avslutande kapitlen redogörs för det självständiga Indiens historia. Den delen är dock något rörigt skriven och handikappas av att boken skrevs redan 1995, så de senaste årens turbulens behandlas inte alls.

Lars Eklund

Från bengali till svenska direkt

Det första lexikonet i sitt slag från svenska till bengali har kommit. Det riktar sig till en växande grupp invandrare med bengali som modersmål, människor framförallt från Bangladesh men också den indiska delstaten Västbengalen. **Ahmad H Khan** i Kista har arbetat med boken i 3-4 år, och har under arbetets gång fått språklig assistens av bland annat professor **William Smith** vid Stockholms universitet, något som borgar för tillförlitlighet. Lexikonet omfattar 18 000 ord och är värdefullt genom att den ökar läsförståelsen för bengali-

språkiga, då de inte längre tvingas gå vägen via engelska lexikon. Däremot är det mindre lämpat för svenskar som söker översätta till bengali, beroende på att lexikonet förutsätter att man behärskar bengali från början. Många vanliga bengaliska ord saknas, däribland hälsningsorden *salam* och *namashkar*. Ofta saknas direkta översättningar; istället erbjuds man förklaringar av innebörden i det svenska ordet.

Lars Eklund

Lexikonet kan beställas från Adem Språktjänst, Sorögatan 25, nb, 164 41 Kista

lister och nazister, enligt författaren Nicholas Goodrick-Clarks. Och mitt i denna intrikata korsbefruktning fanns Savitri Devi.

M S Golwalkar, före detta ledaren för organisationen RSS, den ideologiska modern till den hindunationalism som nu sveper över Indien, var mycket imponerad av Hitlers ideologi.

Efter andra världskrigets slut återvände Devi till Europa. Bland annat träffade hon den svenske forskningsresanden och nazistsympatisören **Sven Hedin** i Stockholm 1946. Enligt Nicholas Goodrick-Clarks gav Sven Hedin henne nytt hopp om tredje rikets återuppståndelse. Uppmuntrad gjorde hon tre resor till Tyskland som en form av ombud för det besegrade Nazityskland. Hon arresterades och sattes i fängelse under några månader efter att ha spridit flygblad med nazistpropaganda på järnvägsstationer. I fängelset träffade hon åtalade nazister och kände sig förenad med deras sak. Hon hade länge känt sig skyldig eftersom hon befunnit sig i Indien under hela kriget.

På 60-talet blev Devi bekant med många av de ledande personerna inom den nynazistiska rörelsen. Hon var en av **Colin Jordans** närmaste medarbetare, ledaren för National Socialist Movement i England, och hans medarbetare **John Tyndell**, som i dag leder British National Party. Hon var nära vän med **Lincoln Rockwell**, grundare av American Nazist Party och när hon dog 1982 gravsattes hennes aska i ett relikskrin vid Rockwells högkvarter i Arlington, Virginia.

Pär Jansson

Reinkarnation

det sprider sej
går in i
ut ur dej
träffar mej
som ropar:

ett rop ett steg
som omskapas
till ett nät
till en brynja
till en sten
till en fjäder

som en vind
kommer något över en
just där man är

så nu uttydd och urskiljbar
så nu nyanserad och inordnad
precis där man är

Dikten insänd av Kristina Kihlström

Tipu – inte bara en tyrann

**SAMUEL STRANDBERG:
Tipu Sultan. Tigern i Mysore
eller Att spjärna mot udden**

Samuel Travel

För tvåhundra år sedan stupade **Tipu Sultan** i slaget vid Seringapatnam. Om honom har **Samuel Strandberg** skrivit en bok. Förtjänar Tipu en sådan uppmärksamhet?

Enligt äldre, särskilt brittisk litteratur, var Tipu en usurpator, tyrann och muslimsk fanatiker, som förgäves strävade efter att fördriva britterna från Indien. Kampen mellan Mysoreriket och britterna fördes i fyra krig under en trettioårsperiod och slutade med Tipus död och britternas seger 1799. Förgäves hade Tipu Sultan sökt stöd från andra indiska stormakter, Marathriket och Hyderabad, men dessa vände sig i stället mot honom och hans expansionplaner.

Sedan hoppades han på hjälp från britternas främste europeiska medtävlare, Frankrike. Han bildade en franskinspirerad jacobinsk klubb i sin huvudstad och titulerade sig själv "medborgaren Tipu". **Napoleon** kom dock aldrig till Indien. Sedan hans trupper lidit ett nederlag i Syrien återvände han istället till Frankrike. Tipu sökte också stöd från Konstantinopel men värdade förgäves om det ottomanska rikets solidaritet i kampen mot "de grisätande otrogna". Hans försök att förmå Afghanistans härskare att invadera Indien omintetgjordes av britterna.

Att beteckna Tipu som tyrann och fanatiker är emellertid en orättvis nedvärdering. Det är mycket motiverat att ägna Tipu en biografi. Han efterträdde sin far **Haidar Ali Khan** 1782 som härskare i ett storrike, som var en mäktig rival till brittiska Ostindiska kompaniets militära värde. Som ung hade han ränats i krigföring. Han hade studerat administration och även språk, naturvetenskap och matematik. Tipu Sultan var en fascinerande gestalt. Han var en skicklig administratör, en framlyst reformivare samt duglig härförare i spetsen för en moderniserad armé. Tipu reformerade bland annat skattesystem, rättsväsen, bankväsen och myntfot. Under hans tid blomstrade handel, industri och jordbruk. Mysore

var "en trädgård från ena änden till den andra", som **Lord Cornwallis** – Tipus besegrare 1792 – noterade. Trots att Tipu var muslim förstod han att bevara sina hinduiska undersåtars lojalitet. Han levde upp till sin maxim: "Att leva som ett lejon under en dag är bättre än att leva som schakal i hundra år".

Tipu Sultans envisa och länge framgångsrika kamp mot britterna har i Indien gett honom ett legendariskt skimmer av tidig folk- och frihetshjälte. Strandberg är dock mån om att betona att Tipu ingalunda var en nationell frihetskämpe, som förhållandevis indiska muslimska framställningar ibland vill göra gällande. Hans tydliga ambition var att skapa ett allt större, välskött Mysorerike.

Samuel Strandberg är geograf, kommunalpolitiker men också välkänd författare av klassiska böcker om Indien och arrangör av indienresor. Förtrogenheten med Indien bygger på otaliga resor, dokumenterade i bland annat flera böcker om byn Luvarsal i Gujarat och andra nutida indiska byar. Denna gång har han kastat sig över sydindisk 1700-talshistoria. Har han lyckats?

Strandbergs skildring är livfull och den litteratur han använt är omfattande och tillförlitlig (en käll- och litteraturförteckning avslutar boken). Hans kapitelrubriker pendlar mellan sakliga och klatschiga formuleringar. Texten är omväxlande frejdig och stillsamt saklig, ibland till och med förnumstig. Boken är pedagogiskt och lättfattligt skriven, men fackhistorikern saknar noter och källhänvisningar.

För den allmänt intresserade är Strandbergs bok en god introduktion till statsbyggandets och den koloniala erövringens historia och för den indienintresserade en mycket nyttig fördjupning i indisk 1700-talshistoria. En översiktstabell över världshändelser under Tipus tid hjälper läsaren att få tidsuppfattning. Att på svenska presentera en i den indiska kulturfären så känd personlighet som Tipu är dessutom ett förtjänstfullt bidrag till ökat kulturutbyte.

**Karl Reinhold
Hællquist**

Boken om Tipu Sultan kan beställas genom SYDASIEN för endast 130 kr inkl porto.

Sätt in pengarna på postgiro 79 54 96-9 SYDASIEN och skriv vad din beställning avser.

Tipu Sultan
Tigern i Mysore
eller Att spjärna mot udden

AFGHANISTAN

Mordförsök mot Omar

□ Ett mordförsök riktades den 24 augusti mot talibanernas högsta ledare, mullan **Mohammed Omar**. Minst 10 människor dödades när en kraftig bilbomb detonerade utanför talibanernas högkvarter i Kandahar. Omar, vars bostad ligger alldeles intill, undkom explosionen med bara några sekunders marginal. Talibanregimen anklagade omgående oppositionsalliansen under **Ahmed Shah Massouds** ledning för att ligga bakom dådet.

bin Laden ger sig av?

□ Den saudiske islamisten Osama bin Laden har beslutat att lämna Afghanistan för att inte ge förevändning för USA att bomba landet igen, rapporterade den 30 juli den oberoende nyhetsbyrå AIP (Afghanska islamiska pressen). Han kommer nu att söka sin tillflykt till något annat land efter att ha utnyttjat afghansk "gästfrihet" i många år, skrev AIP.

USA har lagt ned enorma summor på att spåra upp Osama bin Ladens kontakter och medarbetare i många länder i hela världen och lagt press på Afghanistan för att utlämna honom själv. Osama har, som ansvarig för sprängningar av amerikanska ambassader i Östafrika förra året, placerats på USA:s lista över världens tio farligaste brottslingar.

Exilpolitiker mördad

□ **Abdul Ahad Karzai**, afghansk politiker med band till Afghanistans tidigare kung **Zahir Shah** mördades den 14 juli i den pakistanska staden Quetta, i provinzen Baluchistan. Karzai som bott i USA och anlant till Pakistan bara några dagar tidigare sköts ihjäl av motorcykelburna män beväpnade med automatvapen när han kom ut ur en moské i staden. Enligt nyhetsbyrå DPA arbetade Karzai aktivt för att ge ex-kungen en roll i strävanden mot nationell försoning i Afghanistan. Den styrande talibanmilisen har tidigare riktat starkt kritik mot den före detta monarken.

Karzai var den fjärde afghanske politikern som mördats i Quetta sedan förra året.

INDIEN

Janata Dal splittras

□ Den 21 juli gick Janata Dal, det parti som länge stått för den så kallade Tredje vägen i indisk politik – i opposition till såväl kongresspartiet som BJP – samman med Samata Party och Lok Shakti, två partier som ingår i den nuvarande BJP-dominerade expeditionministären. Sammanslagningen förseglades vid ett möte mellan Janata Dal-ledarna **Sharad Yadav**, **J H Patel** och **Ram Vilas Paswan** samt Samatapartiets ledare, försvarsminister **George Fernandes**, och det Karnataka-baserade Lok Shaktis ledare **Nitish Kumar**. Den nya partibildningen som går till val under Janata Dals symboler har valt att stödja den BJP-ledda Nationella Demokratiska Alliansen (NDA) i valet. Något som innebär att det gamla Janata Dal splittras, för båda de två premiärministrarna **Deve Gowda** och **Inder Kumar Gujral** tar bestämt avstånd från stöd åt BJP och NDA, som man anser vara en kommunalistisk skapelse.

Katolsk präst mördad

□ Den katolske prästen fader **Arul Doss** mördades den 2 september i delstaten Orissa. Människorättsgrupper anser att mordet är ännu ett bevis på att myndigheterna inte bryr sig om våldet mot landet minoriteter. Det senaste mordet skedde inte långt från det distrikt där den australiensiske missionären **Graham Staines** och hans två söner brändes till döds i sin bil i januari i år av vad som misstänks vara hinduiska extremister. Fader Doss dödades kort efter att kongresspartiet, som styr i Orissa, organiserat en strejk i protest mot mordet på en ung muslim, **Sheikh Rehman**, av vad som misstänks vara hinduiska fundamentalister i Mayurbhanj-distriktet.

John Dayal på det förenade kristna människorättsforumet säger att mordet på Rehman visar att inte bara kristna är måltavlor för våldet mot minoriteter i Orissa. Både de statliga och lokala myndigheterna svär sig fria från ansvaret för våldet och skyller på varandra, menar han. Det hinduiska kongresspartiet, BJP, anser att kongressregeringen i Orissa omedelbart

bör avgå på grund av att man inte lyckats stävja våldet. Medan kongresspartiet påpekar att våldet mot kristna har ökat sedan BJP-koalitionen kom till makten i mars förra året. (IPS)

Tigerprojektet utvidgas

□ En regeringskommission med ansvar för ekonomiska frågor, CCEA, under ledning av premiärminister **Vajpayee**, beslutade den 1 juni att skjuta till ytterligare budgetmedel för att utvidga Project Tiger, det indiska tigerprojektet. Till de befintliga 23 tigerreservaten i landet ska sex nya upprättas i delstaterna Madhya Pradesh, Arunachal Pradesh, Karnataka och Maharashtra. Dessutom anslås extramedel för beväpning av vaktpersonal, högre löner för de anställda inom projektet och en systematisk övervakning av landets tigerpopulation, som för närvarande uppges uppgå till 1.333 stycken.

Pawar bildar eget parti

□ Efter kongresspartiets misslyckade försök att bilda ny regering i april bröt en intern strid ut inom partiet. Tre framstående partiveteraner, **Sharad Pawar**, **Tariq Anwar** och **P A Sangma**, kritiserade **Sonia Gandhis** ledarskap och deklarerade att man ansåg det vara principiellt fel att ha en premiärministerkandidat av utländsk härkomst – Sonia är född i Italien, men har varit indisk medborgare i många år. Sonia Gandhi tog så illa vid sig av kritiken att hon avgick från partiledarposten, men efter vädjanden från partifolk över hela landet valde hon att ta tillbaka sitt beslut. Istället uteslöts de tre kritikerna i mitten av maj ur partiet. Den 27 maj bildade dessa så ett eget parti, Nationalist Congress Party, under Sharad Pawars ledning. Partiet söker allianser med andra partier som står fria från såväl kongresspartiet som BJP.

Thackeray utan rösträtt

□ Valkommissionen beslutade den 11 juli att frånta den fascistiske Shiv Sena-ledaren **Bal Thackeray** i Mumbai hans rösträtt liksom rätten att själv kandidera till politiska poster under en period av sex år. Orsaken är provocerande och chauvinistiska uttalanden som

Thackeray gjorde sig skyldig till under valkampanjen i Mumbai 1987.

En rättsprocess har alltsedan dess pågått men utan att leda någonstans förrän valkommissionen nu fattade sitt beslut. Effekten av beslutet blir dock begränsad, eftersom kommissionen valt att låta bannlysningen gälla retroaktivt från 1995, varför Thackeray redan om två år kan verka politiskt igen. Och dessutom påverkas inte hans möjligheter att aktivt delta i valkampanjer för sitt partis räkning.

Calcutta byter namn

□ Delstatsregeringen i Västbengalen fattade i början av augusti ett avgörande beslut om att förändra de engelska namnen på den egna delstaten liksom dess huvudstad Calcutta så att de anpassas till det bengaliska språkbruket. Västbengalen ska i fortsättningen heta Bangla, och Calcutta byter namn till Kolkata. I många år har bengalinalistiska kretsar krävt just detta, men först nu sedan såväl Bombay som Madras fått sina namn ändrade (till Mumbai respektive Chennai) har regeringen valt att stödja kravet. Innan det träder i kraft måste beslutet dock också godkännas av centralregeringen i New Delhi.

NEPAL

Kongress-seger i valet

□ När rösträkningen efter parlamentsvalet, som hölls i två omgångar, den 3 och 17 maj, avslutats i slutet av maj, stod det klart att nepalesiska kongresspartiet vunnit egen majoritet med 110 av parlamentets 205 mandat.

Därmed kan Kongresspartiet förväntas ge Nepal dess första stabila regering på flera år. United Marxist-Leninist Communist Party of Nepal, som ingick i den föregående koalitionsregeringen, fick bara 68 mandat och blir ledande oppositionsparti. Tredje största parti i parlamentet blev det rojalistiska Rastriya Prajatantra med elva mandat.

Kongresspartiet utsåg förre premiärministern **Krishna Prasad Bhattarai** att åter leda regeringen. Han har deklarerat

att det privata näringslivet skall ges en större roll och de ekonomiska reformerna påskyndas eftersom staten inte ensam kan rå på fattigdomen i landet.

PAKISTAN

Stridsvagnar i egen regi

□ Pakistan har enligt Reuters börjat bygga egna stridsvagnar med kinesisk hjälp. I ett uttalande den 8 augusti sade den pakistanska arméledningen att produktionen av en stridsvagn med namnet Khalid har börjat i en kinesiskt finansierad fabrik i Taxila nära huvudstaden Islamabad. I uttalandet sades att Khalid-stridsvagnen är fullt jämförbart i kvalitet med någon annan modern stridsvagn som tillverkas någon annanstans i världen.

SRI LANKA

Journalist mordanklagas

□ Den singalesiska dagstidningen Lakkimas journalist Srilal Priyanta har gripits för att ha varit en ledarfigur inom den singalesiska vänsterrörelsen JVP. Priyanta anklagas för delaktighet i fem mord under

åren 1988-89. Som journalist på Lakkima har Priyanta skapat uppmärksamhet sedan han presenterat uppgifter om korruption inom militärväsendet.

Ny rapport om tortyr

□ Den 1 juni kom Amnesty International med en ny rapport om Sri Lanka som berättar om nästan daglig tortyr i landet i skuggan av kriget i nordost. Källorna är offer, rapporter från vissa myndigheter och från andra organisationer. Trots att en lag mot tortyr stiftades 1994 så finns bara några få fall i domstol och ingen enda person har dömts för att ha utövat tortyr.

Landets Högsta Domstol har flera gånger kritiserat polis och åklagare för att dessa inte följer upp tortyrfallen. Anti-terroristlagen ger enligt Amnesty ett skydd åt dem som utövar tortyr. Obduktioner och dödsattester används också systematiskt för att dölja mord på fångar, civila och andra.

300 000 civila i nöd

□ Den 9 augusti öppnades en neutral korridor in på gerillakontrollerat område i norra Sri Lanka för att 300 000 nödställ-

da civila skulle kunna få undsättning. Lastbilar med förnödenheter kördes till staden Mankulam. Omkring 2 000 tamilska civila hade dessutom sedan slutet av juni inte kunnat ta sig tillbaka till sina hem på gerillakontrollerat område på grund av striderna mellan gerillan och armén. De eskorterades nu hem av Internationella rödakorskommittén.

I fortsättningen ska utländska biståndsarbetare ges rätt att ta sig in i det isolerade gerillområde i sällskap med fler civila tamiler. Dessutom skall området få ta emot post för första gången på lång tid, detta sedan armén och gerillan röjt minnor på respektive sida av frontlinjen.

Gripanden av tamiler

□ Massgripande av tamiler sker oupphörligen på många håll i landet. När två transformatorer sprängdes i huvudstaden Colombo greps direkt 63 tamiler, och därefter ytterligare 100 två dagar senare.

I tamilernas "huvudstad" Jaffna längst uppe i norr gör militären ständiga räder där man urskillningslöst griper ta-

miler. Några av dem som grips på detta sätt hörs aldrig av mer. De flesta släpps efter några dagar, ofta misshandlade. Och först sedan polisen eller säkerhetsfolket mutats av de gripnas familjer. Detta är ett mycket vanligt sätt att dryga ut inkomsterna.

Gerillagrupper strider

□ Flera ledare av den tamilska gerillan TELO mördades den 15 maj, troligen av PLOTE, en annan tamilsk gerillagrupp. Bråken mellan dessa och andra regeringskontrollerade och statsfinansierade grupper har skördat många offer under årens lopp. Amnesty pekar också på att åtminstone någon av grupperna ägnar sig åt tortyr.

TELO och PLOTE är två av fyra tamilska grupper som regeringen betalar för att bekämpa Tigergerillan.

Nya självmordsattacker

□ En självmordsbombare ur LTTE sprängde den 9 augusti ihjäl sig själv och en hög arméofficer inne på en armébas i Batticaloa på östkusten. Det var det tredje självmordsattentatet inom loppet av en vecka.

Flyg till

➤ Indien, Bangladesh, Pakistan, Thailand, Sri Lanka, Hong Kong, Filippinerna, Singapore, Nepal etc

Med

➤ Gulf Air, Lufthansa, Tarom, British Airways, Aeroflot, Emirates, Alitalia, CSA eller något annat av våra bolag

metropolresor

Luntmakargatan 42

111 37 STOCKHOLM

Tel 08 - 10 45 58

Fax 08 - 723 06 66

e-mail:metropol@stockholm.mail.telia.com

Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

POSTTIDNING
BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen med nya adressen noterad på baksidan

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

Indiska gudar – del 8 **Chamunda**

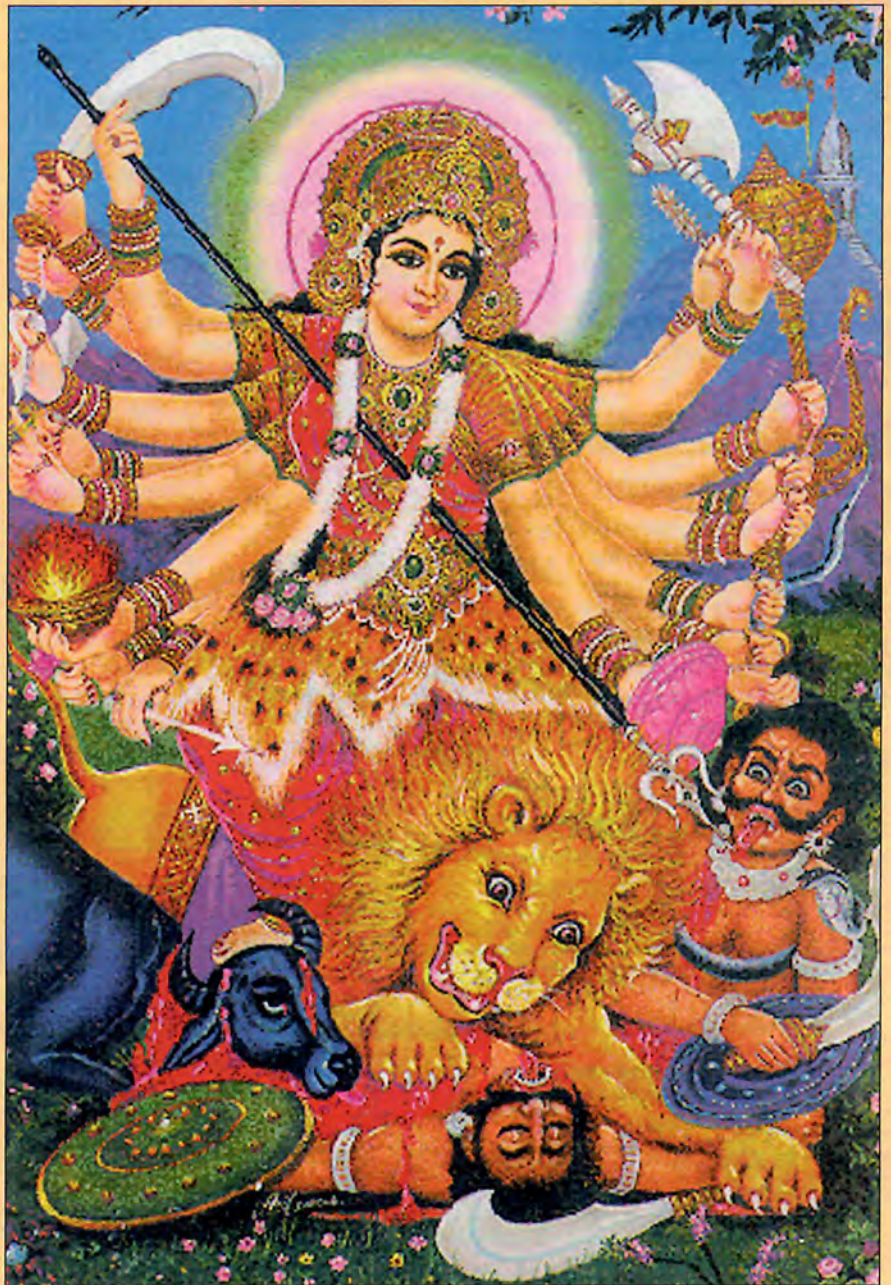
Gudinnan Kali har fått ett oförtjänt dåligt rykte och beskrivs konsekvent i västerländsk litteratur såsom varande enbart blodtörstig och hemsk. Det beror på att Kali-kulten, en del av den så kallade Shakti-religiositeten inom hinduismen, kommit att förknippas med diverse esoteriska och extrema sekter. Men det är något som skymmer det faktum att Kali samtidigt för miljontals människor i Bengalen och andra delar av östra Indien betraktas som den främsta beskyddaren mot faror och olyckor.

Gudinnan Chamunda, populär i angränsande delstaten Orissa, påminner starkt om Kali liksom om Durga (presenterad i SYDASIEN 3/98). Enligt hinduisk mytologi är hon precis som Kali och Durga en av Devis – den eviga gudinnans – många uppenbarelser. Chamunda har dock sina speciella karaktäristiska. Hon uppstod genom att falla ut ur Durgas huvud. Efter att ha bekämpat och dödat de bägge demonerna Chanda och Munda och burit fram dessas avhuggna huvuden till Durga, gavs hon av Durga namnet Chandamunda.

På bilder och statyer i templen framställs hon ofta lik Kali med huggtänder och utsträckt tunga. Men till skillnad mot Kali som dessutom framställs som god och välsignande gudinna är Chandamunda nästan uteslutande försedd med symboler som har med döden att göra. Hennes halskedja består av kranier och avhuggna händer, hennes tigerdrag döljs av armar som slingrar sig genom hennes vildvuxna hår, och hon har flera vapen i händerna, bland annat ett rep med en ögla för att kväva folk med eller för att släpa iväg motvilligt dräpta med.

En gudinna att frukta och be om nåd inför kanske.

Källa: Arild Hvidfeldt: Hinduismen

Chandamunda kämpar mot demonerna Chanda och Munda. En ovanligt snäll framställning av gudinnan – hämtad från Internet.

Tog tidningen slut för snabbt?

Läs mer Sydasiens på nätet!

Surfa till: www.sydasiens.m.se/monsun.html och använd lösenordet **passadvind**. Där hittar du bland annat följande:

@Kristina Myrvold om sitt möte med den 89-årige sikh-gurun **SatGuru Jagjit Singh Ji** i Varanasi.

@Tadeusz Rawa om James Bond-nostal-

gin i Udaipur, i vars maharajapalats "Octopussy" spelades in.

@Martin Tondel om den internationella läkargruppens möte med Indiens premiärminister **Vajpayee** i våras – samt en rapport om en eventuell atombombs effekter om den skulle fällas över Mumbai.

@Charles Câmara recenserar **Veena Das** bok "Critical Events: An Anthropological Perspective on Contemporary India"
@Dessutom de bangladeshiska frivilligorganisationernas protest mot slumrivningen i Dhaka: "Save the three million Dhaka slum dwellers from ruthless eviction".